

WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTOKRZYSKIE

RAPORT:

„PROBLEM UBÓSTWA I WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO W OPINII PRACOWNIKÓW SOCJALNYCH WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO”

Opracowanie: Zespół Obserwatorium Integracji Społecznej

Kielce, lipiec 2010 r.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie.....	3
2. Ubóstwo i wykluczenie społeczne.....	4
2.1. Próba zdefiniowania problemu.....	4
2.2. Ubóstwo i wykluczenie społeczne w Polsce.....	6
3. Problematyka badań własnych.....	8
3.1. Problem badawczy i hipotezy.....	8
3.2. Techniki badawcze.....	10
3.3. Charakterystyka terenu badań.....	11
4. Sylwetka pracownika socjalnego w województwie świętokrzyskim.....	18
5. Problemy społeczne w percepcji pracowników socjalnych województwa świętokrzyskiego.....	32
6. Działania ośrodków pomocy społecznej na rzecz walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym.....	37
7. Współpraca ośrodków pomocy społecznej z instytucjami aktywnej integracji, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami.....	44
8. Podsumowanie.....	50

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

1. WPROWADZENIE

Niniejsza publikacja powstała na podstawie badań przeprowadzonych wśród pracowników socjalnych województwa świętokrzyskiego, oraz danych pochodzących z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach, sprawozdawczości wojewódzkiej z zakresu pomocy społecznej (Sprawozdanie MPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej), Urzędu Statystycznego w Kielcach a także materiałów własnych.

Pojęcie wykluczenia społecznego posiada wiele definicji. Na potrzeby niniejszego opracowania przyjęte zostało, iż wykluczenie społeczne jest zjawiskiem polegającym na niepodejmowaniu zwyczajowej i społecznie akceptowalnej drogi życiowej lub wypadaniu z niej, dotyczy osób, rodzin lub grup ludności, które żyją w niekorzystnych warunkach ekonomicznych, zostają dotknięte niekorzystnymi procesami społecznymi, wynika również z masowych i dynamicznych zmian rozwojowych. Zjawisko wykluczenia społecznego dotyka również osoby, które nie zostały wyposażone w kapitał życiowy umożliwiający im: normalną pozycję społeczną, odpowiedni poziom kwalifikacji, wejście na rynek pracy, co dodatkowo utrudnia dostosowywanie się do zmieniających się warunków społecznych i ekonomicznych. Prawdopodobieństwo bycia ubogim zwiększają takie czynniki jak bezrobocie, wielodzietność, niski poziom wykształcenia, zamieszkiwanie na wsi i w małym mieście. Wykluczenie społeczne jest nie tylko zjawiskiem ale także długotrwałym, samo utrwalającym się procesem, którego konsekwencji dla określonych grup społecznych jest wiele, jedną z najgroźniejszych zagrożeń jest to, iż zjawisko to jest bardzo często dziedziczone.

Wykluczenie społeczne jest powiązane w sposób istotny z występowaniem ubóstwa. Skutkiem pozostawania w ubóstwie jest rozpad więzi rodzinnych, zaburzenie w sferze pełnienia ról społecznych - a więc zaburzenie funkcjonowania rodziny. Zjawisko to niesie za sobą falę zachowań nieakceptowanych społecznie.

Zgodnie z Decyzją Parlamentu i Rady UE nr 1098/2008/WE z dnia 22 października 2008r., **rok 2010 ustanowiono Europejskim Rokiem Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym**. Celem ustanowienia Europejskiego Roku Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym jest potwierdzenie i umocnienie pierwotnego zaangażowania politycznego Unii Europejskiej, zapoczątkowanego przy okazji rozpoczęcia realizacji Strategii Lizbońskiej, w podjęcie działań, które w zdecydowany sposób przyczyniłyby się do wyeliminowania

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

problemu ubóstwa i wykluczenia społecznego. Idea Europejskiego Roku stanowi uzupełnienie działań podejmowanych w UE w ramach otwartej metody koordynacji w dziedzinie zabezpieczenia społecznego i integracji społecznej.

2. UBÓSTWO I WYKLUCZENIE SPOŁECZNE

2.1. Próba zdefiniowania problemu

Analizując zmiany jakie zaszły w XX wieku, w jakim stopniu rozwinęły się światowe gospodarski oraz zachwycając się wspaniałymi zdobyczami techniki których celem jest polepszenie jakości życia, zadajemy sobie wciąż pytanie: Dlaczego wokół nas tyle biedy i tylu nędzarzy?

Bieda jest wpisana w historię świata, doświadczają jej wszystkie społeczności, w większym bądź mniejszym zakresie. Z biedą mają do czynienia nie tylko społeczeństwa krajów nisko rozwiniętych, lecz także te, które stoją wyżej na światowej drabinie rozwoju gospodarczego. W każdym z tych społeczeństw ubóstwo ma inny wymiar – inny jest bowiem zakres, zasięg i głębokość, jak również odmienne czynniki mogą je determinować¹.

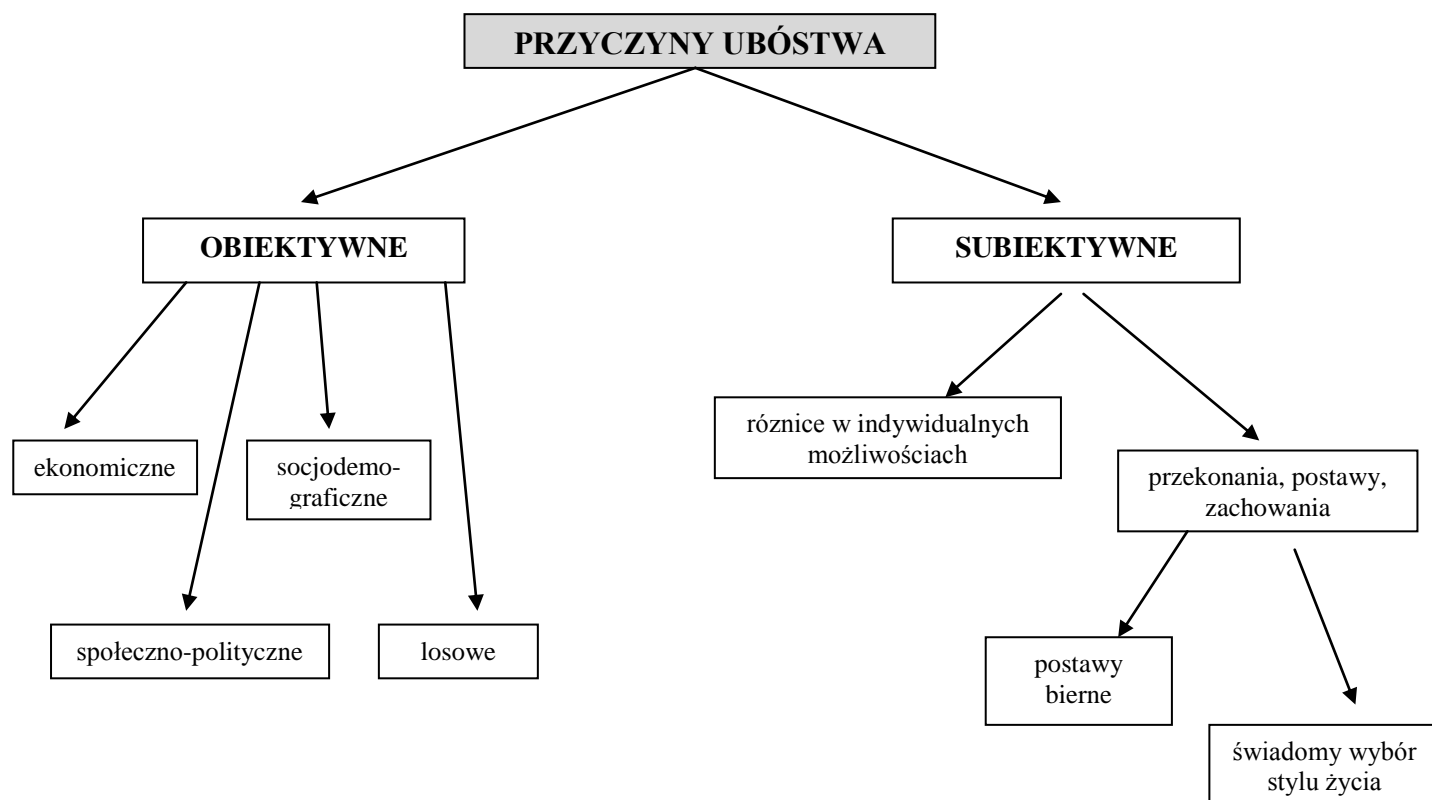
Nie można zaprzeczyć stwierdzeniu, iż ubóstwo dotyka wszystkich. Bezpośrednio dotyka osoby, które według powszechnie przyjętych kryteriów są uznawane za ubogie, a także za takie się uważają. Pośrednio dotyka wszystkich – przez świadomość, że ludzie biedni oraz potrzebujący pomocy żyją obok nas. Jednocześnie często nie jesteśmy w stanie określić czym jest ubóstwo i kiedy się zaczyna. Niestety do dzisiaj nie ma jednej przyjętej przez wszystkich badaczy i wszystkie rządy definicji ubóstwa. Każda z tych grup przyjmuje inne kryteria według których definiuje zjawisko ubóstwa i wykluczenia społecznego. Są wśród nich na przykład kryteria mierzalne i niemierzalne, dochodowe, majątkowe, materialne i duchowe. Problemem do stworzenia jednolitej definicji jest również fakt, iż ubóstwo zmienia się w czasie; stan, który dziś określa się jako deprawację podstawowych potrzeb, kiedyś mógł uchodzić za względnie dobrą sytuację życiową. Ubóstwo średniowieczne istotnie różniło się od biedy proletariackiej epoki industrialnej, ubóstwo miejskie jest czym innym niż wiejskie, pojedynczych gospodarstw – czym innym niż całych enklaw na obrzeżach wielkich aglomeracji miejskich². Kolejny problem wynika z tego, że jest to w dużej mierze zjawisko subiektywne, gdyż odmienne są ludzkie potrzeby, percepcja ich niezaspokojenia a także umiejętności wykorzystywania posiadanych zasobów.

¹ A. Szewczyk, *Oblicza ubóstwa w społeczeństwie informacyjnym*. PWN, Warszawa 2006.

² K.W. Frieske, *Bieda – miary i interpretacje*. „Wież” 1995 nr 10

Następną trudnością związaną z definiowaniem ubóstwa i wykluczenia społecznego jest ustalenie granic ubóstwa na podstawie kryterium dochodowego, typowego dla gospodarki rynkowej. Konieczne jest poszerzenie tego kryterium o wskaźniki nieekonomiczne, które utrudniają jednoznaczne definiowanie, określenie stanu zbyt niskiego poziomu życia bywa uwikłane w kwestie polityczne. To od polityków zależy, jakie grono osób uzna się w danym społeczeństwie za biedne³.

Powyższe przykłady potwierdzają opinie, że dokładne zdefiniowanie ubóstwa nie należy do rzeczy łatwych, podobnie z resztą jak określenie wielu innych zjawisk społecznych. Pomimo braku definicji problemu ubóstwa, w wielu publikacjach możemy spotkać się z następującym podziałem przyczyn zjawiska ubóstwa:

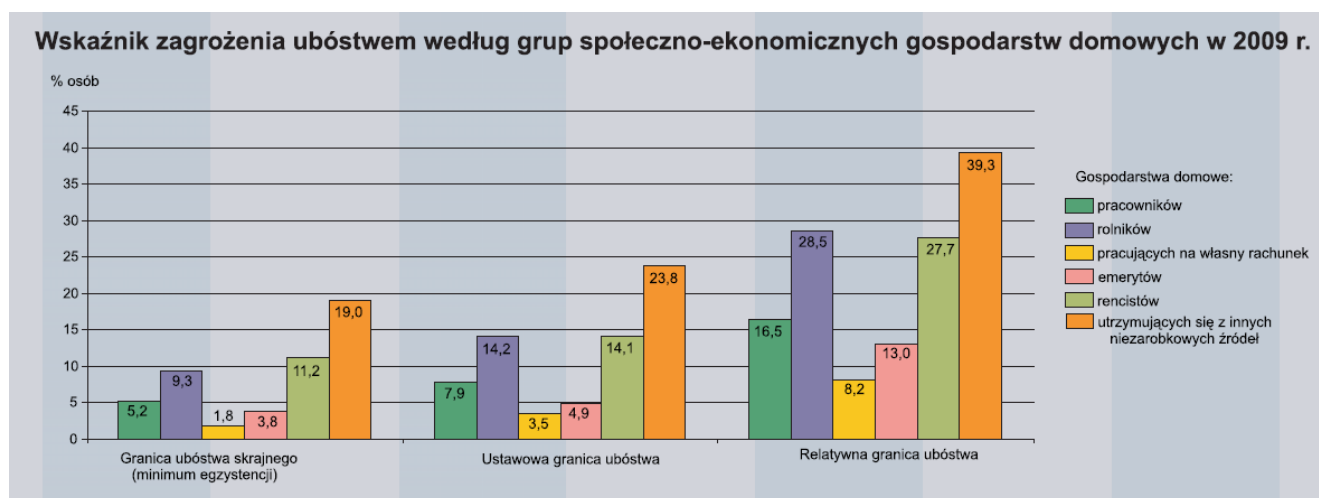

³ A. Szewczyk, *Oblicza ubóstwa w społeczeństwie informacyjnym*. PWN, Warszawa 2006.

2.2. Ubóstwo i wykluczenie społeczne w Polsce

Według Banku Światowego, Polska należy do krajów Europy Wschodniej, w których zasięg bezwzględnego ubóstwa oraz skala zagrożenia popadnięciem w ubóstwo rośnie, a nie spada⁴. Niestety, z przykrością należy stwierdzić, że żaden polski rząd po 1989r. nie zajmował się serio problemem ubóstwa. Rozwiązania prawne w zakresie pomocy społecznej, zmieniane co roku, należy traktować jako wycinkowe i nie podejmujące całościowo problemu. Metody walki z ubóstwem nie mogą opierać się wyłącznie na pomocy społecznej, która dostarcza świadczeń pieniężnych. Należy stworzyć system szerokiej integracji społecznej, inkluzji w obszarach rynku pracy, zreformować system ubezpieczeń społecznych, zdrowia i edukacji⁵.

Według dr Wiesława Łagodzińskiego – socjologa i rzecznika GUS-u, najważniejszą cechą polskiej biedy, ale właściwie – polskiego ubóstwa, jest jego zróżnicowanie, we wszystkich obszarach. Ono jest asymetryczne pod względem terytorialnym, struktury, wieku, wykształcenia, aktywności ekonomicznej, zdrowia. Syndromy biedy występują w stosunkowo zwartych układach, na dużych obszarach o podobnej charakterystyce społecznej, ekonomicznej, socjalnej, podobnym stylu i jakości życia.

Źródło: Raport „Ubóstwo w Polsce – zasięg ubóstwa w Polsce w 2009r.”, GUS

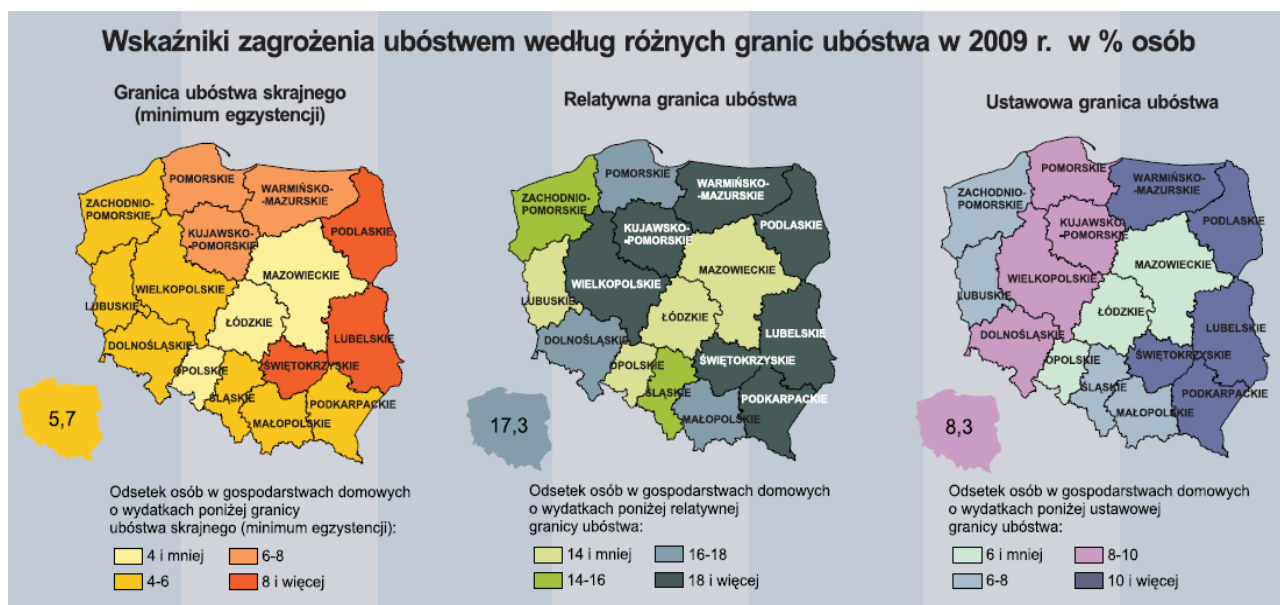
Niepokojącym zjawiskiem charakteryzującym polską biedę jest dziedziczenie biedy, są regiony w Polsce, w których mówiąc o ubóstwie i wykluczeniu społecznym, należy mówić o procesie,

⁴T. Radziwińska, *Powiększa się czy maleje?* „Nowe Życie Gospodarcze” 2005 nr 21.

⁵J. Auleytner, *Projekt Narodowego Planu Walki z Ubóstwem na lata 2008-2011 w świetle zasady pomocniczości*.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

który trwa kilkanaście a nawet kilkadziesiąt lat. Oznacza to, że ta bieda urodziła dzieci i wychowała je w biedzie.⁶

Źródło: Raport „Ubóstwo w Polsce – zasięg ubóstwa w Polsce w 2009r.”, GUS

Według raportu „*Ubóstwo w Polsce, zasięg i społeczne zróżnicowanie*”, w Polsce im młodsza osoba, tym bardziej jest zagrożona zjawiskiem ubóstwa. Zagrożenie ubóstwem dzieci i młodzieży jest znacznie silniejsze niż dorosłych. W 2008 roku około 18% dzieci poniżej 18 roku życia wchodziło w skład gospodarstw, w których poziom wydatków był niższy od ustawowej granicy ubóstwa. W gospodarstwach, w których wyniki były niższe od poziomu minimum egzystencji żyło natomiast ponad 8% osób poniżej 18 roku życia. W 2008 roku dzieci i młodzież do lat 18 stanowiły 34% populacji zagrożonej skrajnym ubóstwem. Ponad 60% z nich mieszkało na wsi.

Obserwując regionalne rozpiętości w ocenach zasięgu ubóstwa można wyciągnąć wnioski, iż w najgorszej sytuacji znajdują się mieszkańcy regionów, gdzie jest trudna sytuacja na rynku pracy, dotkniętych bezrobociem strukturalnym, na terenach o słabo rozwiniętej działalności pozarolniczej, niskim poziomie infrastruktury. Dotyczy to głównie północnej części Polski z tzw. „biedą popegeerowską” oraz województw wzdłuż granicy wschodniej.⁷

⁶ Fragment wywiadu z dr. Wiesławem Łagodzińskim, socjologiem, statystykiem, rzecznikiem GUS

⁷ Raport „*Ubóstwo w Polsce. Zasięg i społeczne zróżnicowanie*” Anna Szukielój-Bieńkuńska” GUS.

3. PROBLEMATYKA BADAŃ WŁASNYCH

3.1 Problem badawczy i hipotezy

Przedmiotem badań będących podstawą empiryczną niniejszego opracowania był problem ubóstwa i wykluczenia społecznego w opinii pracowników socjalnych województwa świętokrzyskiego. Badanie ma spełnić funkcję eksploratorską i opisową. Najważniejszym celem przeprowadzonego badania było pokazanie w jaki sposób problem ubóstwa i wykluczenia społecznego postrzegają pracownicy socjalni jako grupa zawodowa, która na co dzień ma do czynienia z osobami dotkniętymi bądź zagrożonymi różnymi problemami społecznymi - w tym problemem ubóstwa i wykluczenia społecznego. Opinie pracowników socjalnych, dotyczące przedmiotu badań są niezwykle cenne ponieważ można powiedzieć, iż pracownicy socjalni poprzez swoje doświadczenie zawodowe są ekspertami w dziedzinie pomocy społecznej. Badanie pozwoli ustalić z jakimi problemami w swojej pracy spotykają się pracownicy socjalni, a także będzie pomocne w rozpoznaniu umiejętności i kwalifikacji posiadanych przez pracowników socjalnych. Celem badania jest również uzyskanie informacji na temat instytucji, których działanie ukierunkowane jest na ograniczanie wykluczenia społecznego. Ważną częścią badania są pytania pozwalające scharakteryzować pracowników socjalnych województwa świętokrzyskiego jako grupę zawodową, poznać opinie pracowników na temat prestiżu wykonywanego zawodu, jak również ocenić poziom satysfakcji z wykonywanej pracy. Informacje te pomogą w zobrazowaniu komfortu psychicznego pracowników socjalnych, którzy w swojej pracy narażeni są na wiele sytuacji stresowych. Do zrealizowanego badania przyjęto następujące pytania badawcze oraz hipotezy:

Pytania Badawcze

- Jakie problemy społeczne pracownicy socjalni woj. świętokrzyskiego postrzegają za najważniejsze ?
- Jakie grupy społeczne uznawane są przez pracowników socjalnych za najbardziej zagrożone zjawiskiem ubóstwa ?
- Jaka jest wiedza pracowników socjalnych w woj. świętokrzyskim na temat gminnych strategii rozwiązywania problemów społecznych?
- Jak pracownicy socjalni oceniają skuteczność prowadzonych działań?
- Jak pracownicy socjalni oceniają współpracę pomocy społecznej z innymi instytucjami?
- Jakimi cechami społeczno – zawodowymi charakteryzują się pracownicy socjalni woj. świętokrzyskiego ?

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- Jaki jest stopień zaangażowania organizacji pozarządowych w działalność związaną z pomocą społeczną ?
- Jak pracownicy socjalni oceniają współpracę z organizacjami pozarządowymi ?

Hipotezy:

- W ocenie pracowników socjalnych woj. świętokrzyskiego, problemy społeczne z którymi najczęściej się spotykają to: bezrobocie, ubóstwo, alkoholizm.
- W opinii pracowników socjalnych woj. świętokrzyskiego osoby starsze oraz rodziny wielodzietne to grupy społeczne najbardziej zagrożone zjawiskiem ubóstwa i wykluczenia społecznego.
- Pracownicy socjalni woj. świętokrzyskiego posiadają wiedzę na temat gminnych strategii rozwiązywania problemów społecznych.
- W ocenie pracowników socjalnych pomoc społeczna jest raczej skuteczna, występuje zależność między opinią na temat skuteczności pomocy społecznej a typem ośrodka pomocy społecznej.
- Pracownicy socjalni poświęcają zbyt mało czasu na pracę socjalną w swoim rejonie opiekuńczym.
- W ocenie pracowników socjalnych kontrakt socjalny jako instrument pracy socjalnej jest raczej nieskuteczny. Występuje korelacja między typem ośrodka a częstotliwością stosowania kontraktu socjalnego.
- Pracownicy socjalni woj. świętokrzyskiego stanowią grupę zawodową o zróżnicowanej strukturze. Występuje korelacja między typem ośrodka pomocy społecznej a :
 - strukturą wieku i stażu zawodowego,
 - poziomem wykształcenia,
 - oceną satysfakcji z wykonywanej pracy.

Występuje korelacja między stopniem awansu zawodowego pracowników socjalnych a:

- stażem pracy,
- wykształceniem.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

3.2 Techniki badawcze

Badanie zostało przeprowadzone w kwietniu 2010 roku. W badaniu zastosowano jedną z metod badań sondażowych - ankietę. Kwestionariusz ankiety rozesłano do wszystkich ośrodków pomocy społecznej w województwie świętokrzyskim (102), z prośbą o wypełnienie przez wszystkich pracowników zatrudnionych na stanowisku pracownika socjalnego według sprawozdania MPiPS03. W badaniu wzięło udział 637 osób. Formularz ankiety został również zamieszczony w formie elektronicznej na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach. Takie rozwiązanie dało możliwość wypełnienia kwestionariusza przez respondentów za pomocą komputera i odesłanie go w formie elektronicznej przy użyciu skrzynki mailowej. Należy zaznaczyć, że ankietę była anonimowa i nie wymagała podpisu respondenta. Z Ośrodków Pomocy Społecznej nadesłano 446 wypełnionych ankiet, co daje 70% zwrot rozesłanych kwestionariuszy.

Kwestionariusz ankiety składa się z 43 pytań, z tego 34 to pytania zamknięte, natomiast 8 pytań to pytania otwarte. Przewaga pytań zamkniętych w kwestionariuszu ankiety powoduje, iż narzędzie to jest nacechowane większą jednolitością. Do pomiaru opinii, postaw, poglądów respondentów w części pytań została zastosowana skala Likerta. Pytania w kwestionariuszu zostały pogrupowane na dwa bloki:

Blok A – zawierający pytania merytoryczne,

Blok B – zawierający pytania dotyczące osoby ankietowanej – metryczka.

Wybór powyższego sposobu badania wynika z:

- możliwości przebadania dużej próby w krótkim czasie,
- szybszego zebrania i przeanalizowania zebranych danych,
- zebrania informacji z całej badanej populacji zlokalizowanej na terenie woj. świętokrzyskiego – nie ma konieczności wyboru operatu losowania oraz próby reprezentatywnej.

W celu zapewnienia pełnej reprezentatywności wyników, kwestionariusz ankiety został skierowany do wszystkich pracowników socjalnych woj. świętokrzyskiego. Badaniem została objęta jedna grupa pełniąca rolę ekspertów w dziedzinie pomocy społecznej, posiadająca wiedzę na temat badanych zjawisk, która wynika z umiejętności i kwalifikacji zawodowych. Dzięki temu ankietę posiada wysoki stopień standaryzacji, co pozwala uniknąć takich błędów jak np. niezrozumiałe sformułowanie pytań ze względu na użyte pojęcia.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

3.3 Charakterystyka terenu badań.

Województwo świętokrzyskie, jako jedna z jednostek podziału administracyjnego, utworzona w 1999 roku położona jest w środkowo-południowej części Polski. Jego powierzchnia wynosi 11 708 km kw. (3,7% powierzchni kraju). Obejmuje większą część obszaru dawnego województwa kieleckiego, część tarnobrzeskiego oraz skrawki radomskiego, piotrkowskiego i częstochowskiego. Położenie województwa wyznaczone jest przez jego krańcowe punkty:

- na zachodzie miejscowość Dąbie (19°43' E),
- na wschodzie miejscowość Zawichost (21°42' E),
- na północy okolice Kamiennej Woli (51°21' N),
- na południu okolice Sędziszowic (50°10' N).

Część granic województwa jest naturalna – na południowym wschodzie i wschodzie wyznacza je Wisła, na zachodzie Pilica. Prawie cały region położony jest w lewostronnej części dorzecza Wisły. Świętokrzyskie leży w obrębie Wyżyny Małopolskiej, na obszarze obejmującym: Wyżynę Kielecką, Niecek Nidziańską oraz wschodnią część Wyżyny Przedborskiej.

Przez region przebiegają ważne szlaki komunikacyjne, tj. drogi międzynarodowe relacji Chyżne – Kraków – Radom – Warszawa - Gdańsk oraz Radom - Ostrowiec Świętokrzyski – Rzeszów – Barwinek. Atut województwa stanowi linia kolejowa łącząca Śląsk z Ukrainą.

Graniczy z województwami: lubelskim, łódzkim, małopolskim, mazowieckim, podkarpackim i śląskim. Województwo składa się z 14 powiatów (w tym miasto na prawach powiatu Kielce) oraz 102 gmin. W tym, z 5 gmin miejskich (Kielce, Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Skarżysko-Kamienna i Sandomierz), 26 gmin miejsko-wiejskich oraz 71 gmin wiejskich. Na terenie województwa znajduje się 31 miast (w tym 1 miasto na prawach powiatu) i 2542 wsi.

Mapa 1. Województwo Świętokrzyskie po reformie w 1999 r. :

Świętokrzyskie z obszarem 11 708 km² klasyfikuje się na przedostatnim miejscu w kraju (stanowi 3,7% obszaru kraju), a pod względem liczby mieszkańców (1288 tys. stanowi 3,4% ludności kraju), na 13 miejscu w kraju. Województwo należy do najsłabiej zurbanizowanych rejonów w kraju. Sieć osadniczą w regionie stanowi 30 miast oraz 2832 miejscowości wiejskich.

Województwo Świętokrzyskie sklasyfikowane jest na 13-stym miejscu w Polsce pod względem liczby osób zamieszkałych na jego terytorium. W końcu 2008 r. liczba ludności województwa świętokrzyskiego wyniosła 1279,8 tys. osób, co odpowiadało 3,3% populacji kraju. Nadal obserwowano spadek liczby mieszkańców, jednak z roku na rok jest on mniejszy. Na przestrzeni 12 miesięcy ubyło ich 3,9 tys., podczas gdy w 2007 r. – 4,3 tys. a w 2006 r. – 5,2 tys.

Ludność zamieszkująca w 31 miastach stanowiła 45,3% ludności województwa (w Polsce przeciętnie 61,1%). Miasto Kielce - stolica świętokrzyskiego grupowało 205,1 tys. osób, tj. 16,1% ogółu mieszkańców. Liczba Kielczan malała – w porównaniu z 2007 r. o 0,8 tys. osób (rok wcześniej – o 1,3 tys. osób). Główne ośrodki miejskie województwa skupiały odpowiednio: Ostrowiec Świętokrzyski – 5,7% ogółu ludności, Starachowice – 4,1%, Skarżysko-Kamienna – 3,8% oraz

Sandomierz – 1,9%. W trzech największych miastach liczących powyżej 50 tys. ludności zamieszkiwało łącznie 330,2 tys. osób, tj. ponad ¼ mieszkańców świętokrzyskiego.

Struktura ludności według płci jest bardzo zbliżona do tej, jaką obserwujemy w skali całego kraju. Zdecydowaną przewagę wśród mieszkańców województwa świętokrzyskiego mają kobiety nad mężczyznami. Stan na grudzień 2008 r. kształtuje się następująco: mężczyźni – 622 450 (48,66% ogółu mieszkańców), spadek o 1 984 osób - różnica w wysokości 0,32% w porównaniu z poprzednim okresem, kobiety - 656 853 (51,34% ogółu mieszkańców) spadek o 1 504 osób – spadek w wysokości 0,23% w porównaniu do 2007 r.

W 2008 roku obserwowano niekorzystne zmiany świadczące o starzeniu się społeczeństwa. Nastąpiło zmniejszenie się udziału dzieci i młodzieży (w wieku 0-17 lat) przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym (mężczyzn w wieku 65 lat i więcej oraz kobiet w wieku 60lat i więcej). Odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym obniżył się z 19,4% w 2007 r. do 19,0% w 2008 r. Najstarsi stanowili w 2008 roku 17,7% populacji, podczas gdy rok wcześniej - 17,4%. Proces demograficznego starzenia społeczeństwa był bardziej widoczny na wsi niż w mieście – 55,8% grupy osób w wieku poprodukcyjnym to mieszkańcy wsi.

Zwiększył się udział ludności w wieku produkcyjnym (kobiety 18-59 lat, mężczyźni 18-64 lata). Odsetek ludności w wieku zdolności do pracy wyniósł na koniec 2008 r. 63,4% (w 2007 r.- 63,1%).

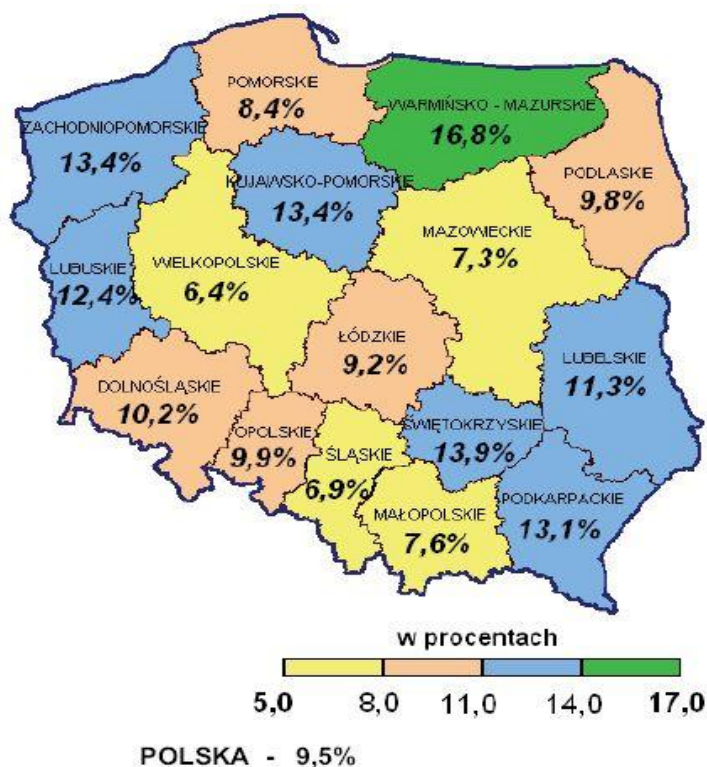
Bezrobocie

Rynek pracy w województwie charakteryzuje się kilkoma negatywnymi cechami, do których należą⁸:

- znaczący udział wśród bezrobotnych ludzi młodych w wieku 18-24 lata,
- bezrobotni bez zawodu,
- wysoki udział bezrobotnych powracających po raz kolejny do rejestrów,
- wysoki poziom bezrobocia na terenach wiejskich,
- wysoki udział osób długotrwale bezrobotnych,
- znaczny poziom bezrobocia wśród kobiet,
- niski poziom wykształcenia osób bezrobotnych.

⁸ Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach

Mapa 2. Stopa bezrobocia w Polsce według województw. Stan w dniu 31 grudnia 2008r.:

Liczba bezrobotnych w woj. świętokrzyskim według stanu na 31.01.2009 r. wyniosła 83318 osób, w tym:

- 17604 bezrobotnych do 25 roku życia (21, 1% ogółu),
- 44131 bezrobotnych kobiet (53,0%),
- 46576 bezrobotnych zamieszkałych na wsi (55,9%),
- 69755 bezrobotnych bez prawa do zasiłku (83,7%),
- 13563 bezrobotnych z prawem do zasiłku (16,3%),
- 4674 bezrobotnych w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki (5,6%),
- 2976 bezrobotnych niepełnosprawnych (3,6%)

Poziom bezrobocia na koniec stycznia 2009 roku był najniższy w porównaniu do analogicznego miesiąca od 1999 roku. W odniesieniu do stycznia 2008 roku bezrobocie było niższe w większości powiatów. Najwyższy bezwzględny spadek zanotowano w powiecie ostrowieckim - o 961 osób (10,7%), skarżyskim - o 942 (11,9%), staszowskim – o 652 (14,3%) i sandomierskim - o 640 (13,3%). Wzrost liczby bezrobotnych miał miejsce w czterech powiatach: starachowickim

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- o 582 osoby (10,5%), m. Kielce - o 266 (2,4%), kieleckim - o 245 (1,6%) oraz opatowskim - o 103 (2,2%).

Stopa bezrobocia na koniec stycznia 2009 roku ukształtowała się na poziomie 14,8%, w kraju - 10,5% i była niższa o 0,5 punktu procentowego w porównaniu do stycznia 2008 roku (w kraju o 1,2 punktu). Stopa bezrobocia w styczniu 2009 roku była najniższa w porównaniu do analogicznego miesiąca w latach 1999 - 2008. Najwyższa stopa bezrobocia wystąpiła w powiatach: skarżyskim - 23,5%, koneckim - 23,2%, kieleckim - 21,0% oraz ostrowieckim - 17,5%, natomiast najniższa w: pińczowskim - 8,7%, buskim - 9,4%, m. Kielce - 10,3% oraz sandomierskim - 10,7%. 2

Na koniec stycznia 2009 roku zarejestrowanych było 47123 długotrwale bezrobotnych (56,6% ogółu), tzn. pozostających w rejestrach urzędów pracy ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, w tym 27626 kobiet (58,6%). W odniesieniu do stycznia 2008 roku populacja ta zmniejszyła się o 9086 osób, tj. o 16,2%.

W zależności od poziomu wykształcenia zróżnicowany był udział długotrwale bezrobotnych. Najniższy wśród osób z wykształceniem wyższym (29,2%) i średnim ogólnokształcącym (33,2%), natomiast najwyższy wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (52,3%) oraz zasadniczym zawodowym (46,9%)

Pomoc Społeczna

Na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonują obecnie (stan na 31.12.2009r.) następujące jednostki organizacyjne pomocy społecznej:

1. 33 domy pomocy społecznej w tym 3 niepubliczne dysponujące 3 385 miejscami,
2. 5 placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym i osobom w podeszłym wieku z liczbą miejsc – 154,
3. 43 placówek opiekuńczo – wychowawczych z 2 213 miejscami z czego:
 - 12 placówek socjalizacyjnych z czego 8 interwencyjnych,
 - 21 rodzinnych domów dziecka – 193 miejsca,
 - 5 placówek rodzinnych, w tym jedna niepubliczna,
 - 1 placówka wielofunkcyjna, łącząca działania interwencyjne i socjalizacyjne,
 - 2 ogniska wychowawcze,
 - 2 ośrodki adopcyjno – opiekuńcze.
4. 29 ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym 5 niepublicznych.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

5. 28 ośrodków wsparcia dla osób bezdomnych w tym:
 - 7 placówek dla kobiet (samotnych kobiet, matek z dziećmi i ofiar przemocy oraz bezdomnych i niepełnosprawnych),
 - 4 placówki dla mężczyzn bezdomnych i niepełnosprawnych,
 - 4 noclegownie w tym 1 dla mężczyzn,
 - 13 pozostałych placówek w tym: ogrzewalnia miejska, centrum medyczne, domy opieki i schroniska.
6. 22 środowiskowe domy samopomocy dysponujące 574 miejscami, z których korzysta 616 osób
7. 3 ośrodki interwencji kryzysowej,
8. 57 organizacji pozarządowych, działających na rzecz pomocy osobom niepełnosprawnym, bezdomnym, długotrwale chorym, starszym oraz dzieci i młodzieży.

Kadra pomocy społecznej województwa świętokrzyskiego na dzień 31.12.2009r. liczy 5 174 osoby, z tego:

- 2 190 w domach pomocy społecznej,
- 238 w ośrodkach wsparcia, w tym:
 - 202 w środowiskowych domach samopomocy,
 - 4 w domach dziennego pobytu,
 - 3 w noclegowniach,
 - 15 w ośrodkach interwencji kryzysowej,
 - 14 w innych ośrodkach wsparcia,
- 212 w powiatowych centrach pomocy rodzinie,
- 2 000 w ośrodkach pomocy społecznej,
- 438 w placówkach opiekuńczo-wychowawczych,
- 17 w Wydziale Polityki Społecznej Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego,
- 9 w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej i Zdrowotnej w Kielcach.

Struktura zatrudnienia, w poszczególnych rodzajach jednostek organizacyjnych do ogółu zatrudnionych w pomocy społecznej, w województwie świętokrzyskim w 2009 roku przedstawia się w sposób następujący:

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- domy pomocy społecznej – 42,33%,
- ośrodki pomocy społecznej – 38,65%,
- placówki opiekuńczo-wychowawcze – 8,47%,
- powiatowe centra pomocy rodzinie – 4,10%,
- środowiskowe domy samopomocy – 3,90%,
- inne ośrodki wsparcia – 2,05%,
- Wydział Polityki Społecznej ŚUW – 0,33%
- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej i Zdrowotnej – 0,17%.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

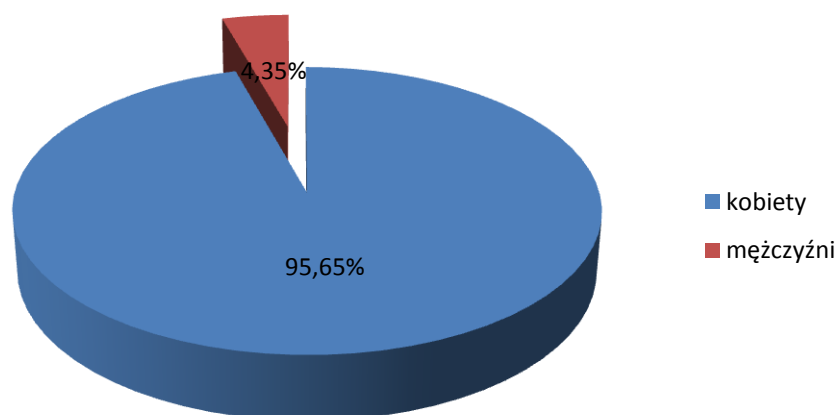

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

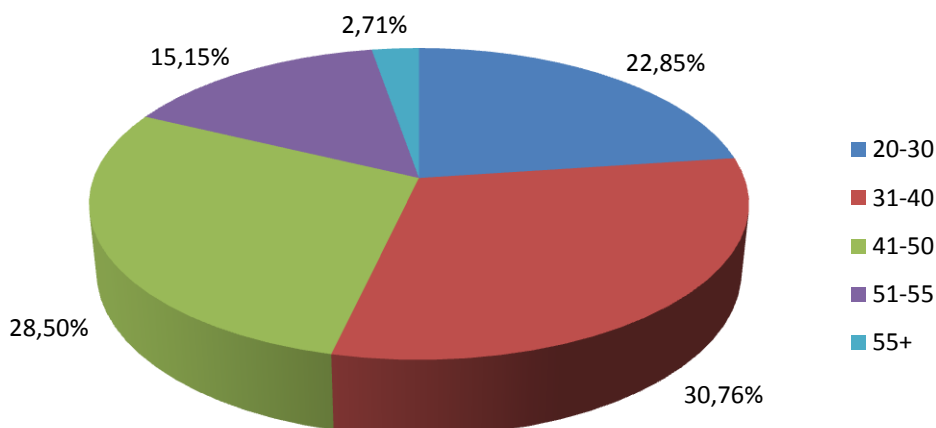
4. SYLWETKA PRACOWNIKA SOCJALNEGO W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM

Jedynym z celów, który przyświecał przeprowadzeniu badania było scharakteryzowanie sylwetki pracownika socjalnego. W drugiej części kwestionariusza rozesłanego do pracowników socjalnych województw świętokrzyskiego znajdowały się pytania dotyczące: płci, wieku, wykształcenia, dodatkowych kwalifikacji, zajmowanego stanowiska, miejsca zamieszkania, stażu pracy, typu ośrodka w którym pracują ankietowani pracownicy socjalni. Respondenci zostali poproszeni o ocenę satysfakcji z wykonywanej pracy, prestiżu wykonywanego zawodu a także zostali zapytani o udział w szkoleniach podnoszących ich kwalifikacje, oraz o ocenę przydatności tych szkoleń w ich pracy.

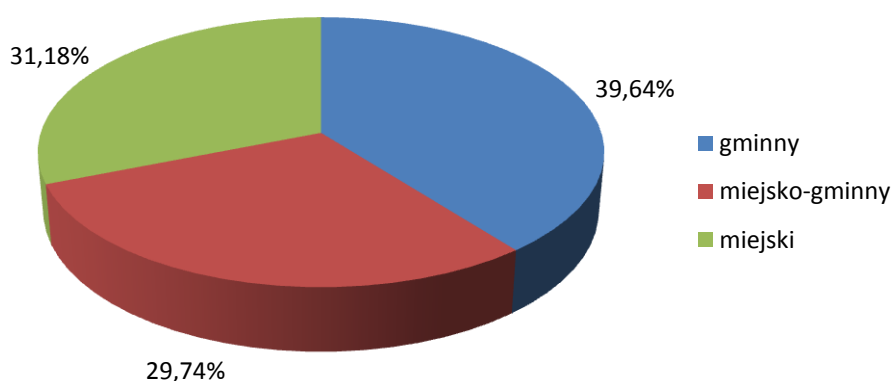
Wykres 1. Pracownicy socjalni woj. świętokrzyskiego wg płci.

Powyższy wykres prezentuje strukturę grupy zawodowej pracowników socjalnych w województwie świętokrzyskim według płci. Pracownicy socjalni województwa świętokrzyskiego to grupa mocno sfeminizowana, gdzie 95,65% stanowią kobiety, a odsetek mężczyzn wykonywujących ten zawód to zaledwie 4,35%.

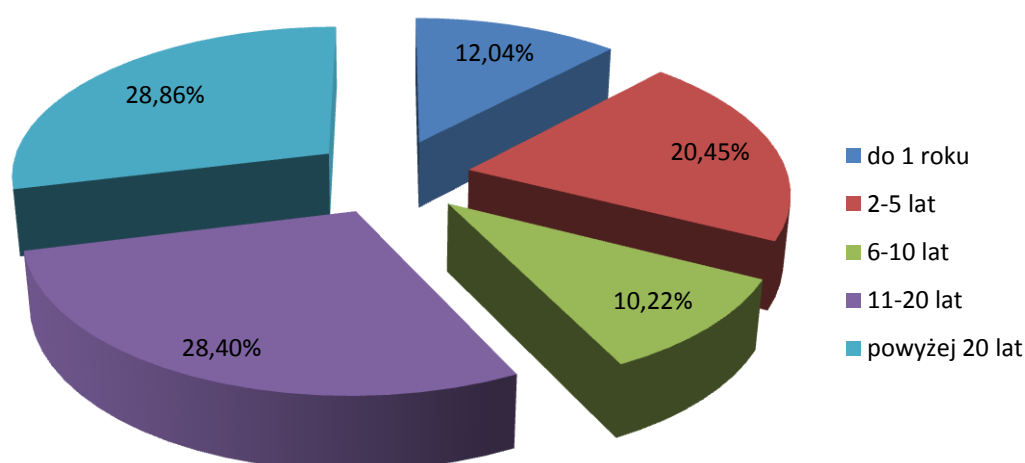
Wykres 2. Pracownicy socjalni woj. świętokrzyskiego wg wieku.

Struktura wieku pracowników socjalnych województwa świętokrzyskiego, zaprezentowana na powyższym wykresie pokazuje, iż najwięcej osób wykonujących ten zawód w województwie świętokrzyskim znajduje się w przedziale wiekowym 31 – 40 lat (30,76%), kolejna liczna grupa to osoby w przedziale wiekowym 41 – 50 lat (28,50%). Najmłodszy pracownicy socjalni w przedziale 20-30 lat to trzecia pod względem wielkości grupa pracowników socjalnych (22,85%). Odsetek osób w wieku 51-55 lat oraz 55 lat i więcej stanowi wspólnie 17,86% pracowników socjalnych w województwie świętokrzyskim. Dane te pokazują, iż w głównej mierze o sile tej grupy zawodowej stanowią osoby między 30 a 50 rokiem życia. W strukturze badanych osoby młode pomiędzy 20 a 30 rokiem życia które zaczynają swoją drogę zawodową, stanowią niemal jedną czwartą osób wykonujących ten zawód w województwie świętokrzyskim. Należy przypuszczać, iż tak liczebna grupa osób rozpoczynających karierę w tym zawodzie stanowi dobry prognostyk dla przyszłości tego zawodu.

Wykres 3. Pracownicy socjalni woj. świętokrzyskiego wg typów OPS.

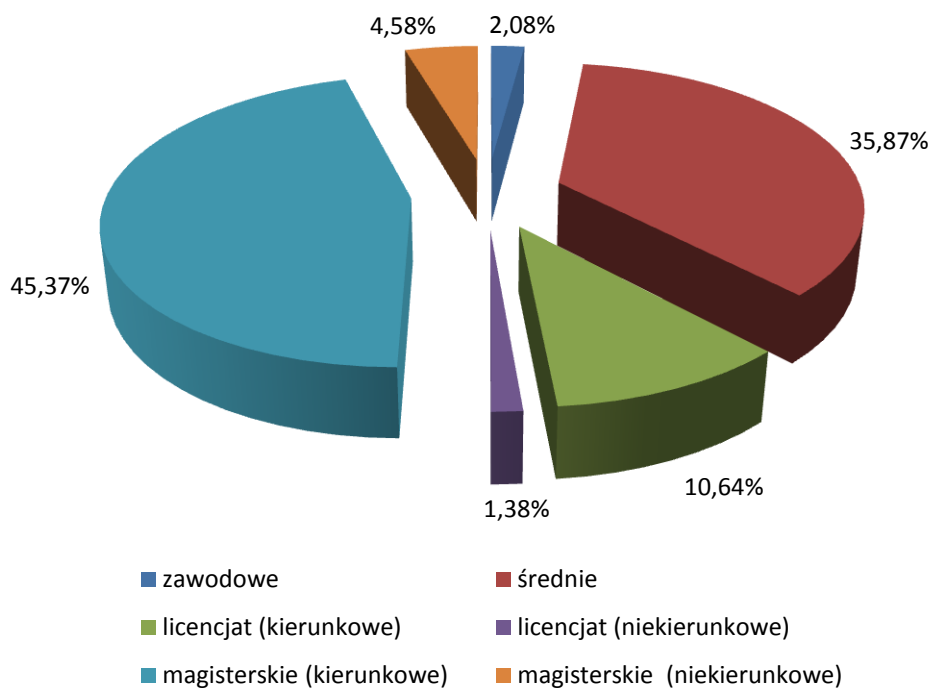
Powyższy wykres prezentuje strukturę zatrudnienia pracowników socjalnych według typów ośrodków pomocy społecznej. Najwięcej badanych - 39,64% pracuje w OPS typu gminnego, 31,18% respondentów świadczy pracę w ośrodkach miejskich a 29,74% osób pracuje w ośrodkach typu miejsko – gminnego. Struktura zatrudnienia pracowników socjalnych według typu ośrodka odzwierciedla charakterystykę województwa świętokrzyskiego, które jest najsłabiej zurbanizowanym województwem w skali kraju.

Wykres 4. Pracownicy socjalni woj. świętokrzyskiego wg stażu pracy.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

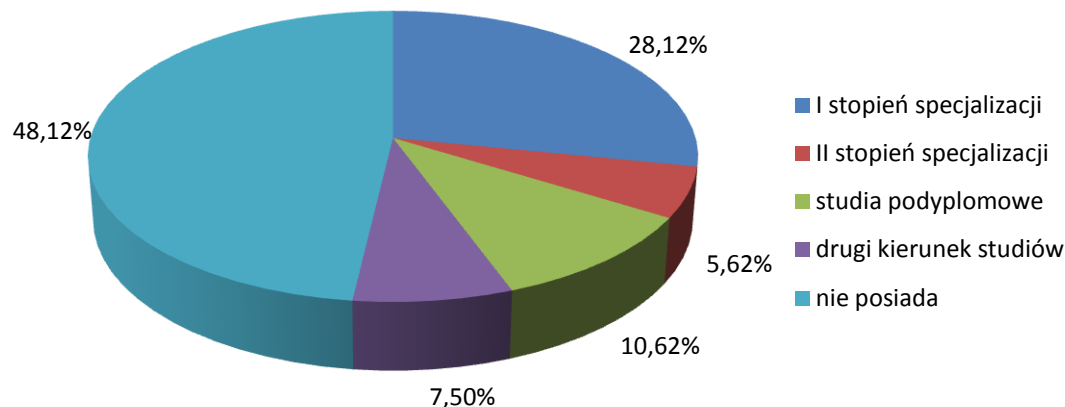
Kolejny wykres pokazuje grupę pracowników socjalnych w przekroju uwzględniającym staż pracy w tym zawodzie. Pracownicy socjalni województwa świętokrzyskiego, to w głównej mierze osoby z dużym doświadczeniem zawodowym, 28,86% posiada ponad 20 letni staż w tym zawodzie, a 28,40% stanowią osoby których staż pracy wynosi od 11 do 20 lat pracy. Pracownicy ze stażem od 2-5 lat stanowią 20,45%, osoby pracujące do roku czasu to 12,04% ogółu. Najmniejszy odsetek w grupie pracowników socjalnych (10,22%) stanowią osoby posiadające staż pracy od 6 do 10 lat.

Wykres 5. Pracownicy socjalni woj. świętokrzyskiego wg poziomu wykształcenia.

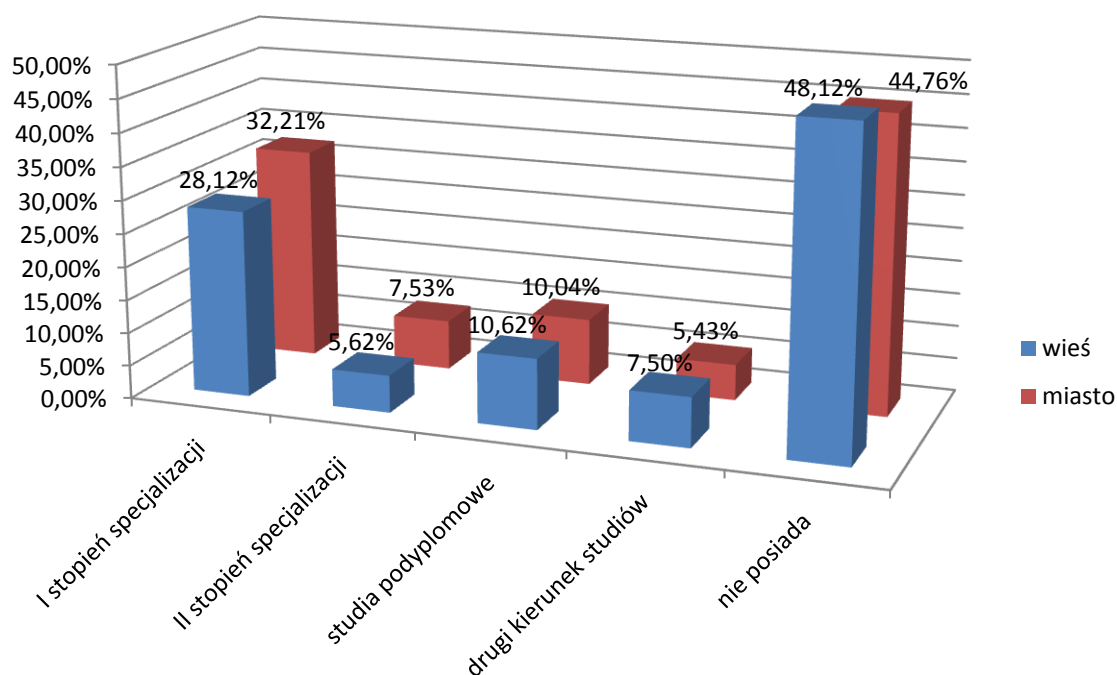
Ważnym elementem sytuacji zawodowej pracowników socjalnych jest stan i struktura wykształcenia. W związku z powyższym ankietowani zostali zapytani o poziom swojego wykształcenia. Obraz jaki wyłania się z uzyskanych odpowiedzi ilustruje zamieszczony powyżej wykres. Na podstawie tych danych, można powiedzieć, iż pracownicy socjalni w przeważającej części to osoby dobrze wykształcone, niemal połowa (49,95%) posiada ukończone wyższe studia magisterskie, z tego w zdecydowanej większości (45,37%) są to studia kierunkowe, a 4,58% posiada dyplom magisterski uzyskany na innym kierunku niż praca socjalna lub na jednym z kierunków wymienionych w art. 116 Ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004r. Pracownicy z wykształceniem wyższym zawodowym posiadający stopień licencjata stanowią 12,02% ogółu, z tego 10,64% ukończyło studia licencjackie kierunkowe, a 1,38% studia licencjackie niekierunkowe.

Wykształcenie średnie posiada 35,87% pracowników socjalnych w województwie świętokrzyskim. Odsetek osób z wykształceniem zawodowym wśród pracowników socjalnych w województwie świętokrzyskim to 2,08%.

Wykres 6. Dodatkowe kwalifikacje pracowników socjalnych woj. świętokrzyskiego.

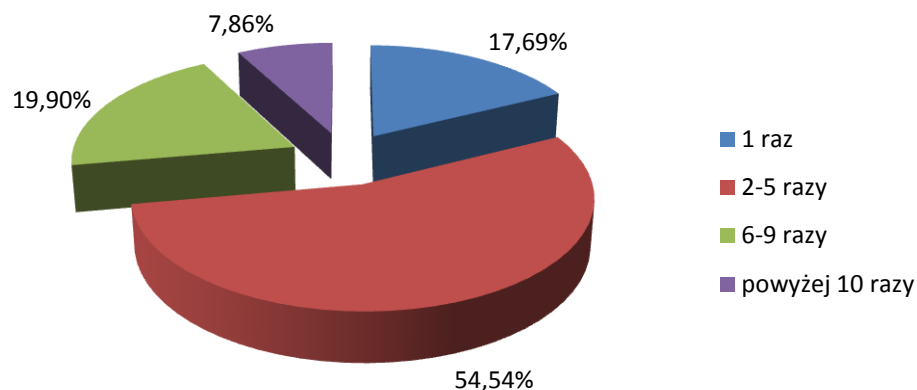
Wyniki badania pokazują, iż niemal połowa (48,12%) nie posiada dodatkowych kwalifikacji w zawodzie pracownika socjalnego. Pierwszy stopień kwalifikacji posiada 28,12% pracowników socjalnych województwa świętokrzyskiego, natomiast II stopień specjalizacji posiada 5,62% ogółu ankietowanych. Studia podyplomowe ukończyło 10,62% pracowników socjalnych w województwie świętokrzyskim. Drugi kierunek studiów ukończyło 7,5% respondentów.

Wykres 7. Dodatkowe kwalifikacje pracowników socjalnych woj. świętokrzyskiego a miejsce wykonywanej pracy.

Powyższej zamieszczony wykres prezentuje dane dotyczące dodatkowych kwalifikacji z uwzględnieniem zmiennej niezależnej jaką jest miejsce wykonywania pracy przez pracowników socjalnych. Nieco ponad 4% więcej respondentów pracujących w środowisku miejskim niż pracowników socjalnych pracujących w środowisku wiejskim, posiada pierwszy stopień specjalizacji w zawodzie a niecałe 2% różnicy na korzyść respondentów pracujących w mieście występuje jeśli chodzi o drugi stopień specjalizacji. Zebrane dane pokazują, iż 2% więcej pracowników socjalnych pracujących w środowisku wiejskim niż pracowników z miast ukończyło drugi kierunek studiów. Należy zauważyć, iż zmiana miejsca wykonywanej pracy nie wpływa w sposób znaczący na dodatkowe kwalifikacje posiadane przez pracowników socjalnych w województwie świętokrzyskim.

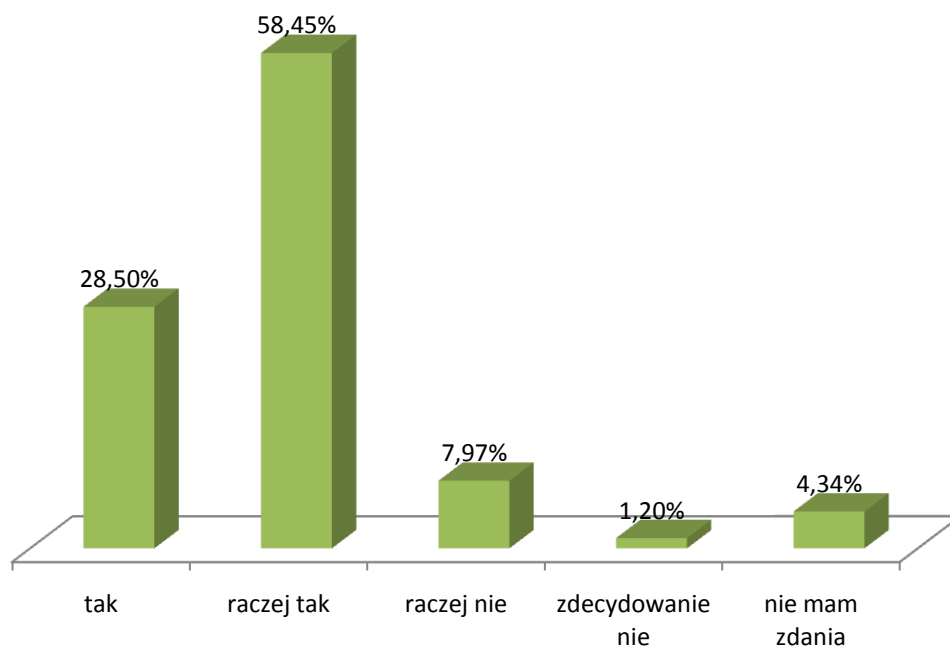
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 8. Uczestnictwo pracowników socjalnych w szkoleniach w ostatnich dwóch latach.

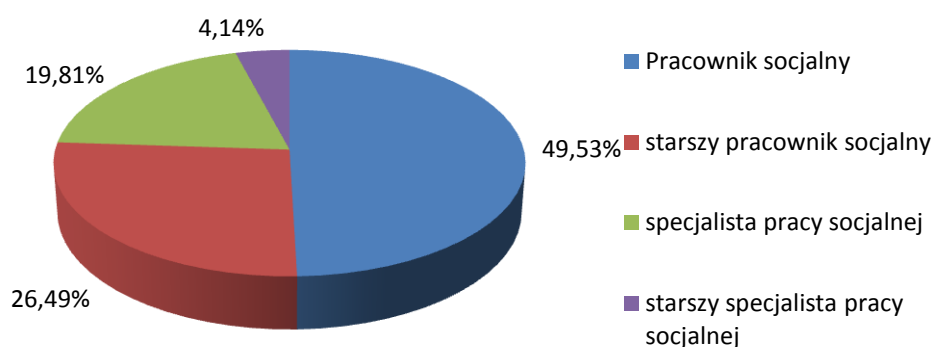
Pracownicy socjalni województwa świętokrzyskiego zostali zapytani jak często brali udział w szkoleniach w okresie ostatnich dwóch lat. Należy stwierdzić, iż pracownicy socjalni często doskonalą swoje kwalifikacje, 54,54% ankietowanych odpowiedziało, iż w ostatnich dwóch latach uczestniczyli od 2-5 razy w szkoleniach, 19,90% respondentów uczestniczyło w szkoleniach od 6-9 razy, 17,69% deklaruje, że w szkoleniu uczestniczyli 1 raz, a 7,86% wskazało, że w szkoleniach uczestniczyli więcej niż 10 razy. W deklaracjach respondentów szkoleniach w których brali udział były w przeważającej większości organizowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej i Zdrowotnej w ramach projektu systemowego POKL „Edukacja receptą na lepsze jutro”.

Obraz wyłaniający się z odpowiedzi respondentów pozwala stwierdzić, że pracownicy socjalni województwa świętokrzyskiego są grupą, która chętnie korzysta z różnego rodzaju szkoleń, wykorzystując możliwość zdobycia nowych umiejętności oraz wiedzy teoretycznej.

Wykres 9. Wpływ szkoleń na jakość wykonywanej pracy w opinii pracowników socjalnych woj. świętokrzyskiego.

Ankietowni zostali zapytani czy uczestnicwo w szkoleniach wpływa na jakość wykonywanej pracy. Analiza powyższych danych pokazuje, iż w opinii pracowników socjalnych, dzięki uczestnictwu w szkoleniach podnosi się jakość wykonywanej przez nich pracy. Odpowiedź *tak* wskazało 28,50%, *raczej tak* 58,45%, odpowiedź *raczej nie* zaznaczyło 7,97% ankietowanych, natomiast zaledwie 1,2% badanych wskazało odpowiedź *zdecydowanie nie*. 4,34% nie miało zdania na ten temat.

Wykres 10. Pracownicy socjalni woj. świętokrzyskiego wg zajmowanych stanowisk.

Na powyższym wykresie zobrazowana została struktura pracowników socjalnych według zajmowanych stanowisk. Niespełna połowa z badanych respondentów (49,53%) pracuje na stanowisku pracownika socjalnego, 26,49% pracuje na stanowisku starszego pracownika socjalnego. Stanowisko specjalisty pracy socjalnej posiada 19,81%, natomiast 4,14% to osoby pracujące na stanowisku starszego specjalisty pracy socjalnej.

zajmowane stanowisko	stopień wykształcenia					
	zawodowe	średnie	wyższe licencjat (kierunkowe)	wyższe licencjat (niekierunkowe)	wyższe magisterskie (kierunkowe)	wyższe magisterskie (niekierunkowe)
pracownik socjalny	1,76%	20,26%	14,53%	1,76%	52,86%	8,81%
starszy pracownik socjalny	2,60%	49,56%	7,82%	0%	33,04%	6,95%
specjalista pracy socjalnej	1,26%	54,43%	3,79%	1,26%	32,91%	6,32%
starszy specjalista pracy socjalnej	5,55%	38,88%	0%	0%	55,55%	0%

Tabela 1. Wykształcenie a zajmowane stanowisko przez pracowników socjalnych woj. świętokrzyskiego.

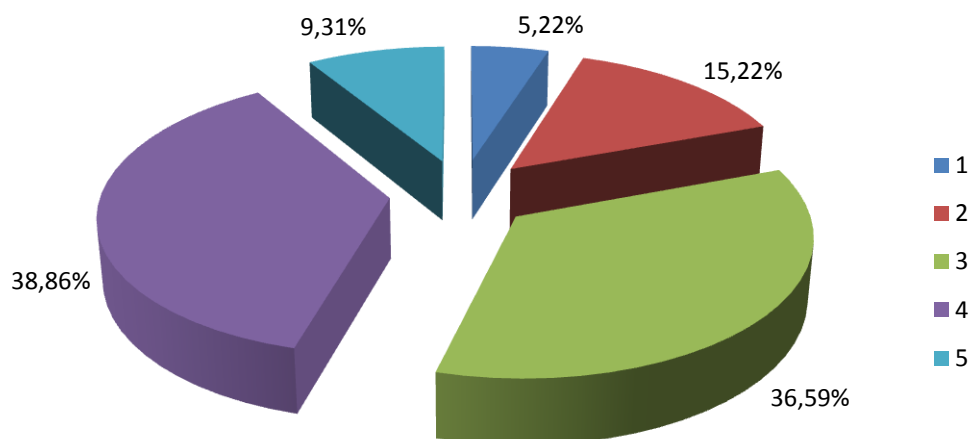
W tabeli 1 zaprezentowano strukturę zajmowanych stanowisk z uwzględnieniem wykształcenia pracowników socjalnych w województwie świętokrzyskim. Ponad połowa osób (52,86%) zajmujących stanowisko **pracownika socjalnego** posiada wykształcenie wyższe magisterskie kierunkowe, 8,81% posiada wykształcenie wyższe magisterskie niekierunkowe, 14,53% ma ukończone studia licencjackie kierunkowe, 1,76% pracowników socjalnych posiada ukończone studia licencjackie niekierunkowe, 20,26% posiada wykształcenie średnie, a 1,76% ma wykształcenie zawodowe. Struktura

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

wykształcenia wśród osób zajmujących stanowisko **starszego pracownika socjalnego** kształtuje się następująco: 33,04% posiada wykształcenie magisterskie kierunkowe, 6,95% posiada wykształcenie magisterskie niekierunkowe) stopień licencjata zdobyty na studiach kierunkowych posiada 7,82%, niespełna połowa 49,56% ankietowanych osób na stanowisku starszego pracownika socjalnego posiada wykształcenie średnie, a 2,60% osób ma wykształcenie zawodowe. Wśród ankietowanych będących **specjalistami pracy socjalnej** 54,43% posiada wykształcenie średnie, 32,91% z nich to osoby z wykształceniem wyższym magisterskim kierunkowym, 6,32% ma wykształcenie magisterskie niekierunkowe. Studia licencjackie kierunkowe ukończyło 3,79% specjalistów pracy socjalnej a 1,26% ukończyło studia licencjackie niekierunkowe. Ponad połowa- 55,55% **starszych specjalistów pracy socjalnej** posiada wykształcenie magisterskie kierunkowe, 38,88% to osoby z wykształceniem średnim, natomiast 5,55% posiada wykształcenie zawodowe.

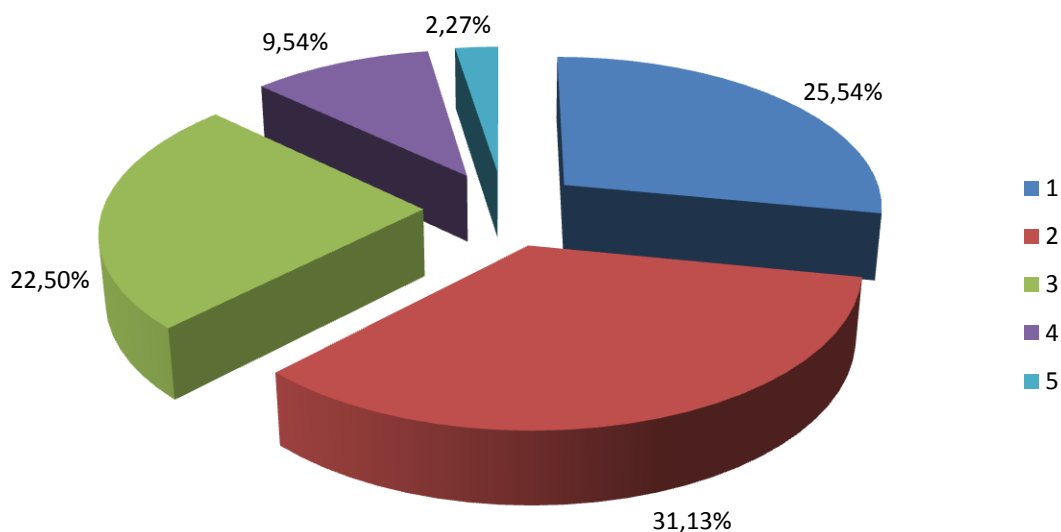
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 11. Ocena satysfakcji z wykonywanej pracy przez pracowników socjalnych woj. świętokrzyskiego.

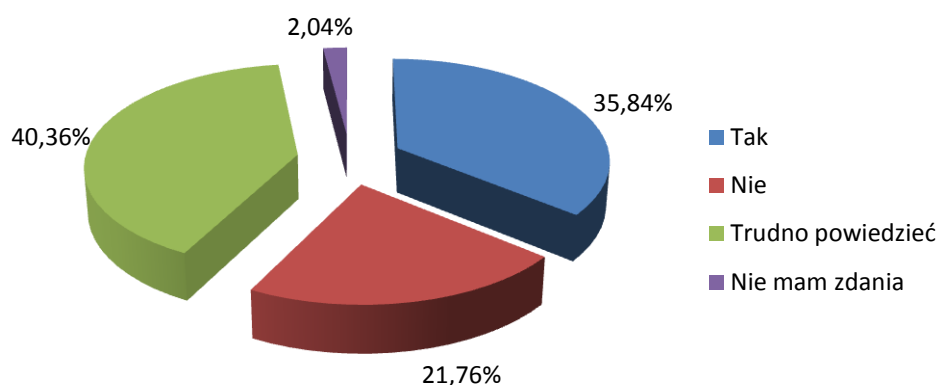
Pracownicy socjalni województwa świętokrzyskiego w ankiecie ocenili swoje poczucie satysfakcji z wykonywanej pracy w skali od 1 do 5, przy czym 1 była to najniższa ocena, a 5 była oceną najwyższą. Na powyższym wykresie można zaobserwować, że najczęstsze oceny mieszczą się w środku skali. 38,86% respondentów zaznaczyło na skali 4, 36,59% wskazało na ocenę 3. Najrzadziej padały skrajne oceny tj. 1- 5,22% wskazań, 5- 9,31% wskazań.

Wykres 12. Ocena prestiżu wykonywanego zawodu przez pracowników socjalnych woj. świętokrzyskiego.

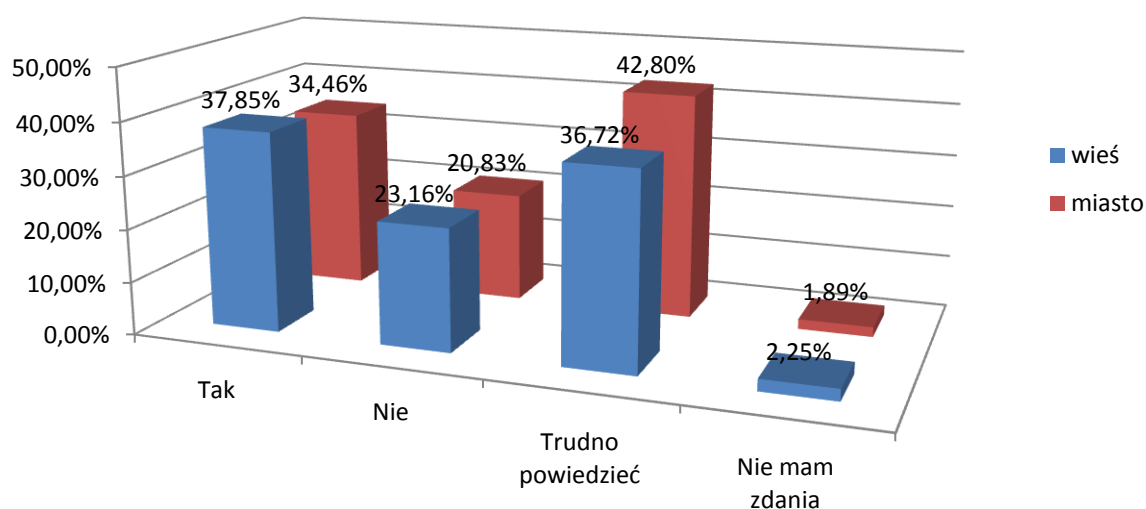
Ankietowani zostali poproszeni o dokonanie oceny prestiżu wykonywanego zawodu. W przypadku tego pytania również została wykorzystana skala ocen od 1 do 5, analogicznie jak w pytaniu poprzednim. Analizując powyżej przedstawione dane można uznać, iż pracownicy socjalni w województwie świętokrzyskim dość nisko oceniają prestiż wykonywanego przez siebie zawodu wskazując najczęściej na ocenę 2 - 31,13% wskazań. Ocena 1 - 25,54% wskazań, ocena 3 - 22,50% wskazań respondentów. Ocenę 4 wskazało 9,54% ankietowanych, natomiast najwyższą ocenę 5 zaznaczyło zaledwie 2,27% ankietowanych pracowników socjalnych.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 13. Deklaracje pracowników socjalnych o ponownym wyborze zawodu.

Respondenci zostali zapytani czy ponownie wybraliby pracę w pomocy społecznej. Z analizy odpowiedzi wynika, iż tylko 35,84% zdecydowałoby się ponownie podjąć pracę w pomocy społecznej. Największy odsetek ankietowanych - 40,36% zaznaczył odpowiedź „trudno powiedzieć” wskazując w ten sposób, iż nad ponowną decyzją musiały się głęboko zastanowić. Osoby, które odpowiedziały, iż nie wybrałyby pracy w pomocy społecznej stanowią 21,76% ogółu, a 2,04% ankietowanych nie ma w tej kwestii zdania.

Wykres 14. Deklaracje pracowników socjalnych woj. świętokrzyskiego wg miejsca wykonywania pracy.

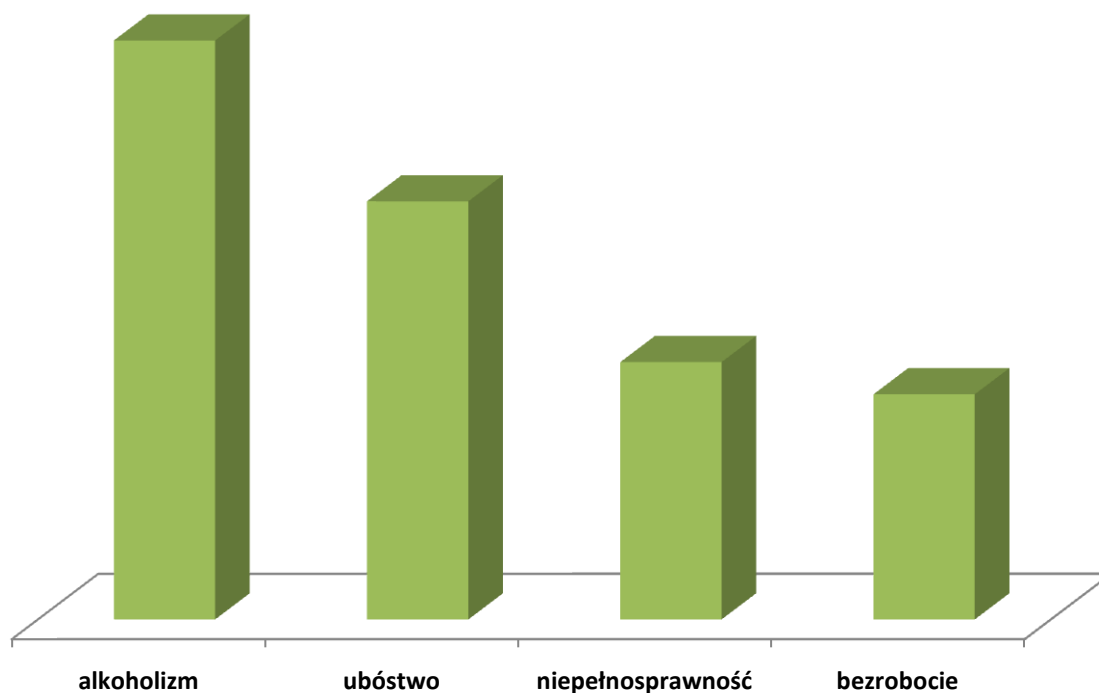
Powyższy wykres ilustruje deklaracje pracowników socjalnych dotyczące ponownego wyboru zawodu według miejsca wykonywania pracy. Analiza powyżej przedstawionych danych pozwala stwierdzić, iż nie zachodzi korelacja między deklaracjami o ponownym wyborze zawodu a miejscem wykonywanej pracy.

5. PROBLEMY SPOŁECZNE W PERCEPCJI PRACOWNIKÓW SOCJALNYCH WOJ. ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

W pierwszych pytaniach kwestionariusza, ankietowani pracownicy socjalni województwa świętokrzyskiego, odpowiadali na pytania dotyczące problemów społecznych z jakimi spotykają się w swojej pracy. Zostali poproszeni o wymienienie które z tych problemów są dominujące, które zjawiska ich zdaniem najczęściej prowadzą do wykluczenia społecznego. Ankietowani pracownicy socjalni wyrazili także swoje poglądy na temat skali zjawiska wykluczenia społecznego w swojej pracy, a także poznaliśmy jakie grupy społeczne ich zdaniem są najbardziej zagrożone zjawiskiem ubóstwa i wykluczenia społecznego.

Odpowiedzi respondentów pozwolą poznać opinię pracowników socjalnych na temat problemów społecznych, stworzyć obraz problemów społecznych z jakimi codziennie mierzą się w swojej pracy, a następnie w kolejnym opracowaniu pozwolą zestawić te opinie z danymi znajdującymi się w sprawozdawczości MPiPS03.

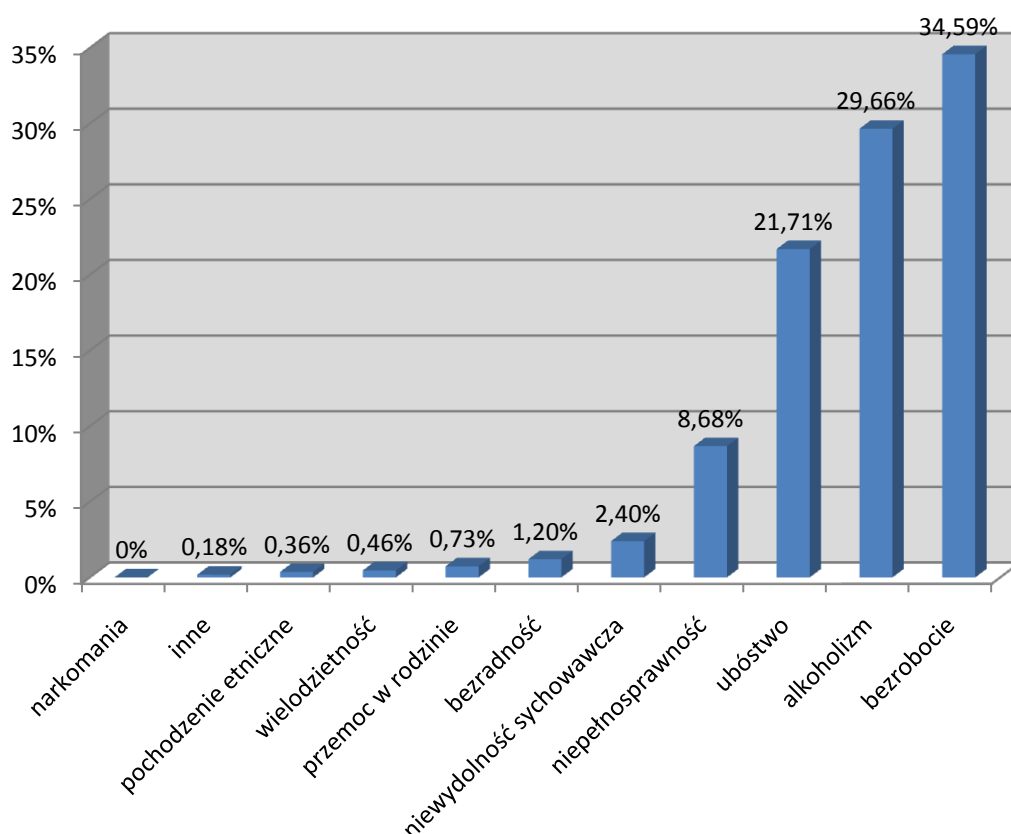
Pracownicy socjalni województwa świętokrzyskiego - jak wynika z danych zebranych z kwestionariuszy - w swojej pracy spotykają się z szeregiem problemów społecznych, takimi jak: ubóstwo, bezrobocie, alkoholizm, narkomania, przemoc w rodzinie, niewydolność wychowawcza, niepełnosprawność, bezdomność, niezaradność życiowa.

Wykres 15. Dominujące problemy społeczne wg pracowników socjalnych woj. świętokrzyskiego.

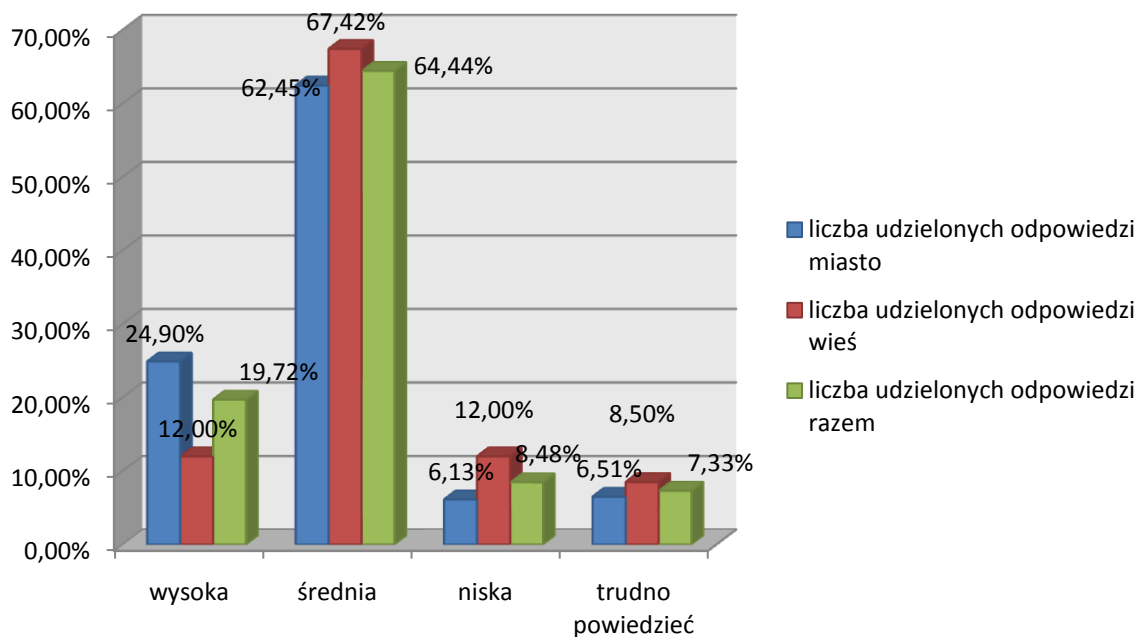
W opinii ankietowanych pracowników socjalnych w województwie świętokrzyskim cztery najczęściej występujące w ich pracy problemy społeczne to: **alkoholizm, ubóstwo, niepełnosprawność, bezrobocie**. Dane te potwierdzają postawioną w projekcie badania hipotezę.

W kolejnym pytaniu respondenci zostali poproszeni o wymienienie, które ze zjawisk społecznych są w ich opinii przyczyną wykluczenia społecznego w ich rejonie opiekuńczym. Opinie pracowników socjalnych w tym zakresie prezentuje wykres nr 16.

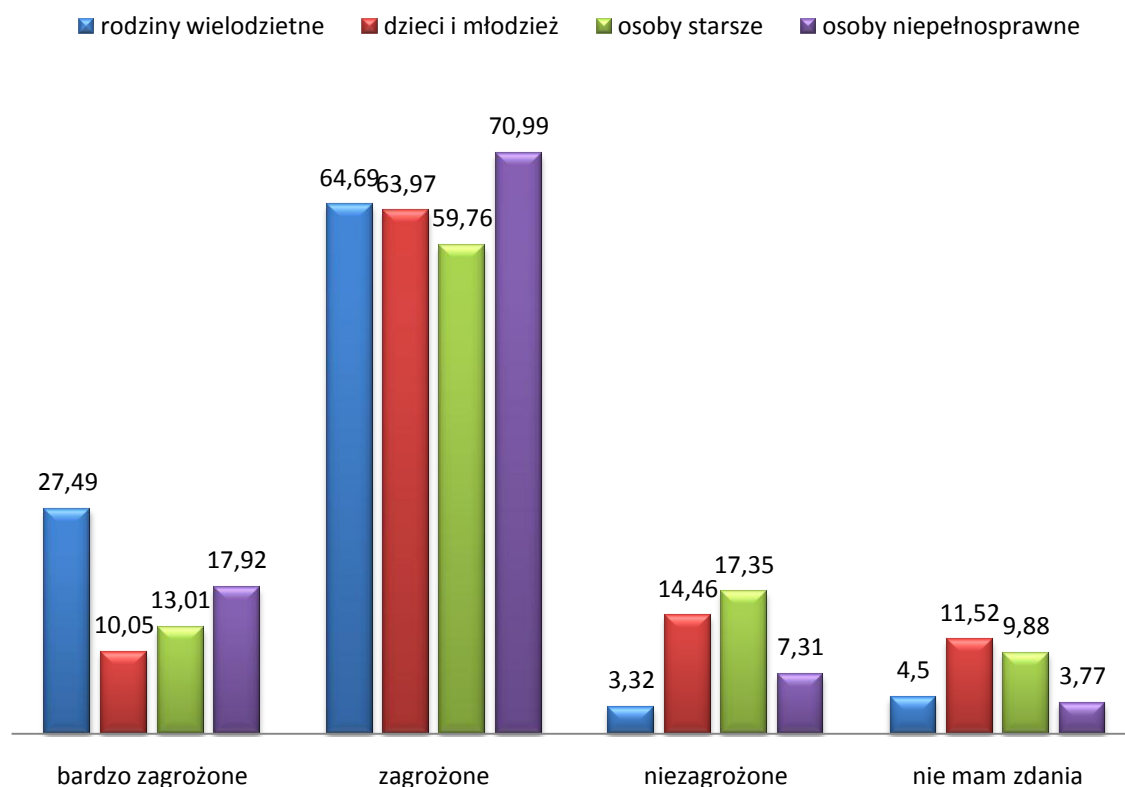
Wykres 16. Powody wykluczenia społecznego wg pracowników socjalnych woj. świętokrzyskiego.

Pracownicy socjalni województwa świętokrzyskiego wskazali, iż najczęstszymi powodami wykluczenia społecznego wśród ich klientów są zjawiska społeczne takie jak: bezrobocie (34,59%), alkoholizm (29,66%), ubóstwo (21,71%). Na kolejnym miejscu we wskazaniach ankietowanych uplasował się problem niepełnosprawności, wskazało na niego 8,68% respondentów. W kolejnym pytaniu respondenci zostali zapytani jaka jest w ich opinii skala problemu wykluczenia społecznego.

Wykres 17. Skala problemu wykluczenia społecznego.

Zdecydowanie najwięcej ankietowanych osób ocenia skalę zjawiska wykluczenia społecznego wśród swoich podopiecznych jako średnią (62,4%) oraz wysoką (24,9%). W opinii 6,13% respondentów skala tego zjawiska jest niska, a 96,5%)nie ma zdania na temat tej kwestii. Można również zaobserwować, iż miejsce wykonania pracy tj. miasto lub wieś nie ma większego wpływu na ocenę skali tego zjawiska.

Wykres 18. Grupy społeczne zagrożone zjawiskiem ubóstwa.

Zdaniem pracowników socjalnych, rodziny wielodzietne to grupa społeczna najbardziej zagrożona zjawiskiem ubóstwa i wykluczenia społecznego. 27,49 % ankietowanych wskazało rodziny wielodzietne za bardzo zagrożone tym zjawiskiem, 64,69% uważa rodziny wielodzietne za zagrożone, tylko 3,32% uznało tę grupę za niezagrożoną zjawiskiem ubóstwa i wykluczenia społecznego, natomiast 4,5% badanych nie ma zdania. Osoby niepełnosprawne to grupa, która uplasowała się na drugim miejscu wśród wskazań pracowników socjalnych. 17,92% ankietowanych wskazała, iż osoby niepełnosprawne są bardzo zagrożone zjawiskiem ubóstwa, 70,99% uważa, iż są one zagrożone tym zjawiskiem, 7,31% respondentów uznało tę grupę za niezagrożoną tym zjawiskiem, a 3,77% nie ma zdania. Na dalszym miejscu znalazły się osoby starsze, 13,01% pracowników socjalnych uznało, że ta grupa społeczna jest bardzo zagrożona zjawiskiem ubóstwa i wykluczenia społecznego, 59,76% uważa osoby starsze za zagrożone tym zjawiskiem. Należy również zauważyć, iż najwięcej badanych, bo 17,35% wskazało, iż ta grupa jest niezagrożona tymi niekorzystnymi zjawiskami a 9,88% nie miało zdania ta temat tej kwestii. Dzieci i młodzież były przez respondentów wskazywane najrzadziej jeśli chodzi o zagrożenie powyższym zjawiskiem.

10,05% odpowiadających uznało, że jest to grupa bardzo zagrożona, 63,97% że zagrożona, 14,46% uważa, iż dzieci i młodzież nie są zagrożone tym zjawiskiem, a 11,52% nie ma zdania.

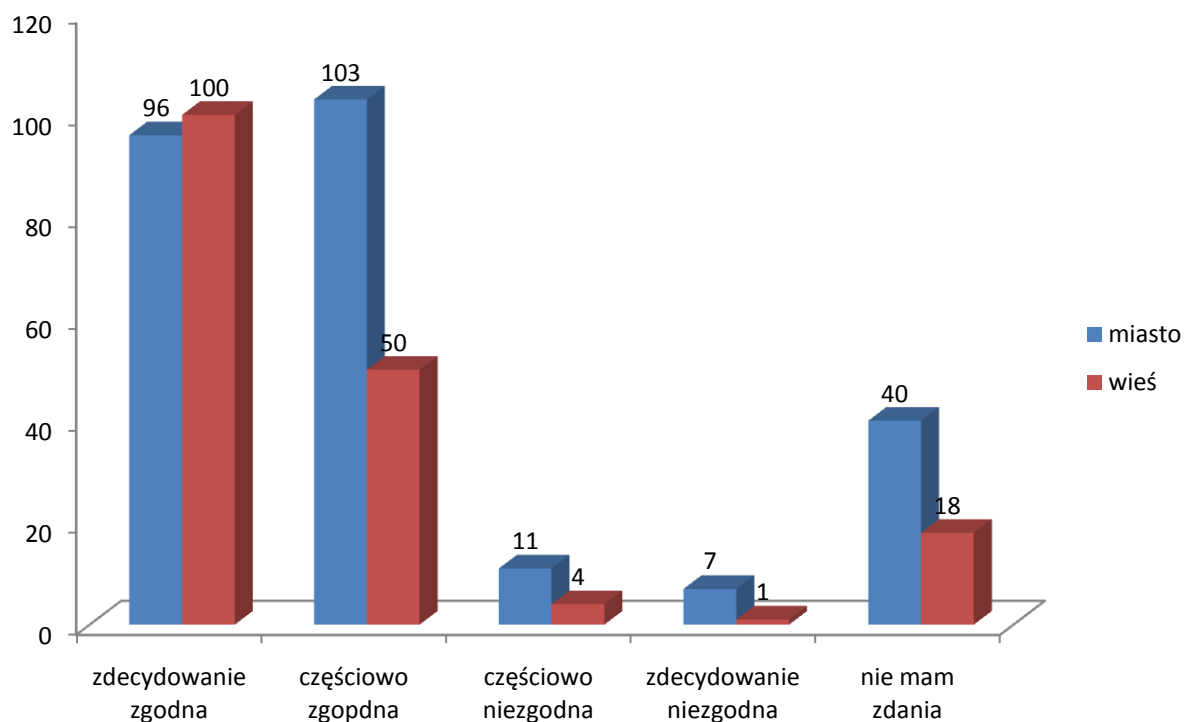
6. DZIAŁANIA OŚRODKÓW POMOCY SPOŁECZNEJ NA RZECZ WALKI Z UBÓSTWEM I WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM

W kwestionariuszu ankiety do pracowników socjalnych została skierowana seria pytań dotycząca działań w ramach systemu pomocy społecznej w ich gminach. Pytania dotyczyły m.in.: strategii rozwiązywania problemów społecznych, oceny skuteczności działań jak i całego systemu pomocy społecznej, kontraktu socjalnego jako narzędzia mającego przyczynić się do ograniczania zjawiska wykluczenia społecznego, działań podejmowanych w związku z Rokiem Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym. Celem tych pytań było uzyskanie na podstawie odpowiedzi respondentów obrazu działań jakie prowadzone są w gminach województwa świętokrzyskiego na rzecz rozwiązywania problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego, a także zdiagnozowanie co ogranicza w działaniu pracowników socjalnych województwa świętokrzyskiego.

Tabela 2. Czy gmina posiada strategię rozwiązywania problemów społecznych.

Czy gmina na terenie której Pani/Pan pracuje posiada strategię rozwiązywania problemów społecznych?	Liczba udzielonych odpowiedzi		
	Gmina miejska	Gmina wiejska	Razem
tak	89,43%	96,06%	92,09%
nie	3,39%	2,24%	2,93%
nie wiem	7,16%	1,68%	4,96%

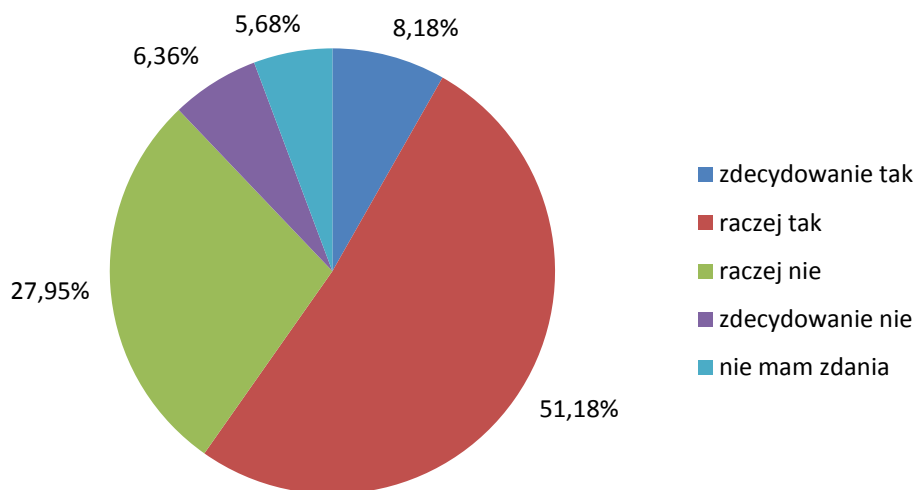
Na pytanie „Czy gmina posiada strategię rozwiązywania problemów społecznych” 92,09% ankietowanych odpowiedziało, że gmina posiada taką strategię, 2,93% stwierdziło, że gmina strategii takiej nie posiada, a 4,96% pracowników socjalnych nie wie czy gmina posiada strategię rozwiązywania problemów społecznych.

Wykres 19. Zgodność gminnej strategii z potrzebami społecznymi.

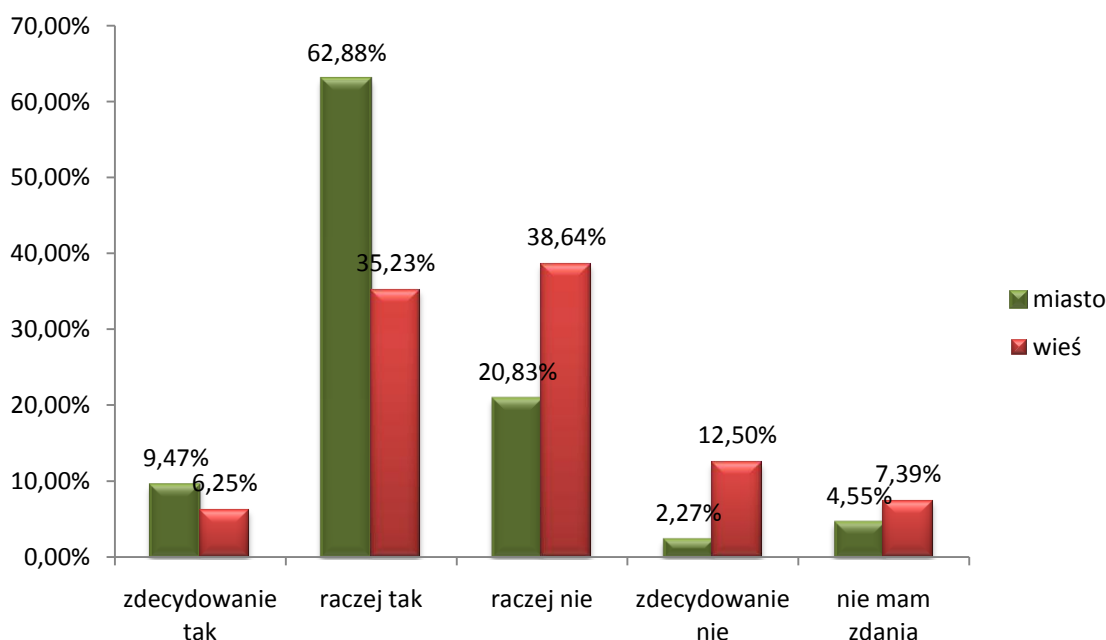
W ocenie 45,38% pracowników, strategia rozwiązywania problemów społecznych jest zdecydowanie zgodna z potrzebami pomocy społecznej, 35,58% uważa tę strategię za częściowo zgodną, 3,48% ocenia strategię jako częściowo niezgodną, 1,86% jest zdania, że strategia w ich gminie jest zdecydowanie niezgodna z potrzebami pomocy społecznej. Znaczny odsetek badanych, 13,40% odpowiadając na to pytanie wskazał odpowiedź *trudno powiedzieć*, co może sugerować, że pracownicy ci nie znają treści gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 20. Skuteczność pomocy społecznej w ocenie pracowników socjalnych.

Ankietowani pracownicy socjalni woj. świętokrzyskiego skuteczność pomocy społecznej ocenili w sposób następujący: 51,18% uważa, iż jest ona raczej skuteczna, 8,18% ocenia ją jako zdecydowanie skuteczną, oceny negatywne respondentów stanowią wspólnie 34,31% ankietowanych, z tego 27,95% uważa, że pomoc społeczna jest raczej nieskuteczna, a 6,36% uważa pomoc społeczną za zdecydowanie nieskuteczną. Zaprezentowane dane potwierdzają przyjętą w badaniu hipotezę, dotyczącą oceny skuteczności pomocy społecznej przez pracowników socjalnych.

Wykres 21. Ocena skuteczności systemu pomocy społecznej przez pracowników socjalnych wg typu ośrodka.

Powyższy wykres prezentuje ocenę skuteczności systemu pomocy społecznej z uwzględnieniem miejsca pracy ankietowanych. Zdecydowanie większy odsetek respondentów

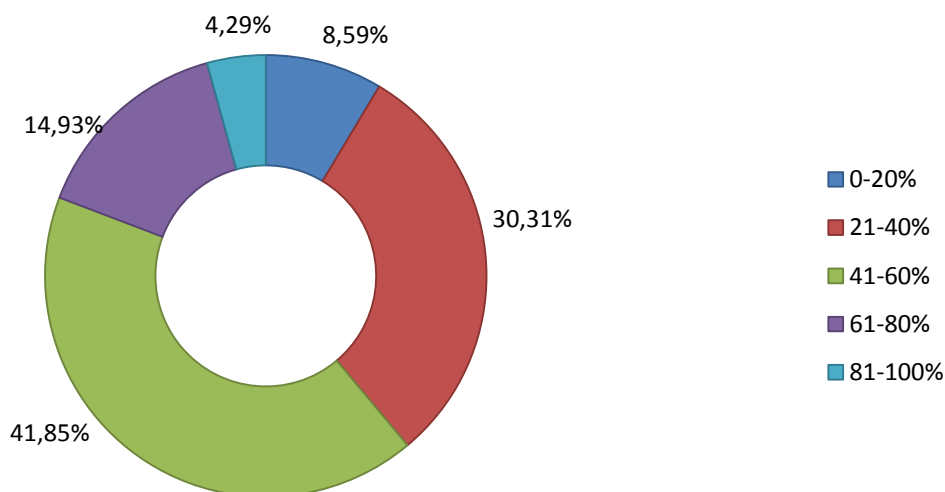
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

pracujących w miastach lepiej ocenia skuteczność pomocy społecznej. 72,35% wskazań pozytywnych to o 30,87% mniej niż w przypadku pozytywnych opinii respondentów pracujących w środowiskach wiejskich. Analiza danych potwierdza założoną w badaniu hipotezę dotyczącą korelacji między miejscem wykonywania pracy a oceną skuteczności pomocy społecznej.

Tabela 3. Planowane działania na terenie gminy w związku z trwającym europejskim rokiem ubóstwa i wykluczenia społecznego.

Czy na terenie Pani/Pana gminy są planowane działania w związku z trwającym Europejskim Rokiem Ubóstwa i Wykluczenia Społecznego	liczba udzielonych odpowiedzi		
	Gmina miejska	Gmina wiejska	razem
Tak	13,12%	1,72%	8,50%
nie	13,89%	35,05%	22,40%
nie wiem	72,97%	63,21%	69,00%

Zgodnie z Decyzją Parlamentu i Rady UE nr 1098/2008/WE z dnia 22 października 2008r., **rok 2010 ustanowiono Europejskim Rokiem Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym**. W związku z tą inicjatywą, w skali całego kraju podejmowane są różnorodne działania, których celem jest zwrócenie uwagi na te problemy. Pracownicy socjalni zostali zapytani czy na terenie ich gminy planowane są działania wpisujące się w inicjatywę obchodów Europejskiego Roku Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym. 69,00% pracowników w odpowiedzi na to pytanie zaznaczyło odpowiedź *nie wiem*, 22,40% odpowiedziało, że takie działania nie są planowane, 8,50% ankietowanych odpowiedziało, że takie działania będą podejmowane.

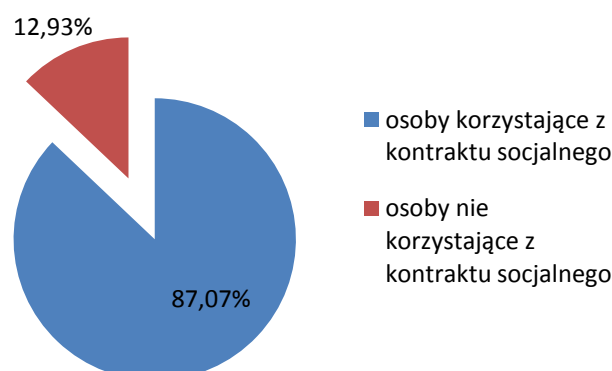
Wykres 22. Czas poświęcany na pracę socjalną w ujęciu %.

Pracownicy socjalni województwa świętokrzyskiego zostali poproszeni o określenie w procentach, ile czasu poświęcają na pracę socjalną. Największa grupa ankietowanych - 41,85% poświęca na pracę socjalną 41-60% czasu pracy, 30,31% przeznacza na nią 21-40% czasu pracy, 14,93% określiło, że praca socjalna zajmuje im 61-80% czasu pracy. Najmniejszy odsetek respondentów wskazał skrajne odpowiedzi tj. 8,59% zaznaczyło przedział 0-20%, a 4,29% badanych przedział 81-100%. Na pytanie o przyczyny ograniczające pracę socjalną, najczęściej padały odpowiedzi, iż jest to nadmiar czynności biurokratycznych, rozległy teren działania oraz zbyt dużo podopiecznych.

Kontrakt socjalny

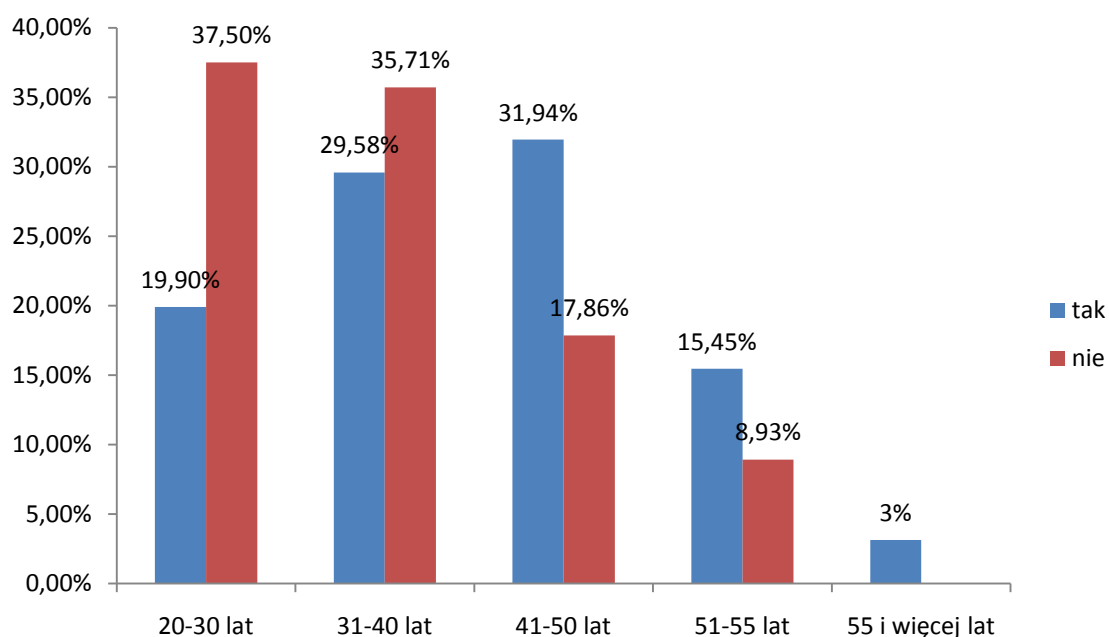
Kontrakt socjalny pojawił się wraz z nową ustawą o pomocy społecznej. To pisemna umowa zawarta z osobą ubiegającą się o pomoc, określająca uprawnienia i zobowiązania stron umowy, w ramach wspólnie podejmowanych działań zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny (Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, Dz.U.2004.64.593). Pracownik socjalny może zawrzeć kontrakt z osobą lub rodziną w trudnej sytuacji życiowej. Kontrakt określa zasady współdziałania tych osób z ośrodkiem pomocy społecznej. Odmowa zawarcia kontraktu socjalnego lub niedotrzymywanie jego postanowień mogą stanowić podstawę do odmowy przyznania świadczenia, uchylecia decyzji o przyznaniu świadczenia lub wstrzymania świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej.

W województwie świętokrzyskim w 2009 roku zawarto 2854 kontrakty socjalne. Z tego 1903 w ośrodkach miejskich oraz 951 w ośrodkach wiejskich.

Wykres 23. Procent pracowników socjalnych wykorzystujących w swojej pracy kontrakt socjalny.

Z pośród wszystkich pracowników socjalnych 87,07% korzysta w swojej pracy z narzędzia jakim jest kontrakt socjalny. Z takiego narzędzia nie korzysta natomiast 12,93% respondentów.

Wykres 24. Procent pracowników socjalnych wykorzystujący w swojej pracy kontrakt socjalny wg struktury wieku.

Analizując powyższy wykres możemy stwierdzić, że największy odsetek pracowników korzystających z kontraktu socjalnego znajduje się w przedziale wiekowym pomiędzy 41-50 rokiem życia (31,94%), natomiast największy odsetek pracowników nie korzystających z kontraktu socjalnego znajduje się w przedziale wiekowym 20-30 lat (37,5%).

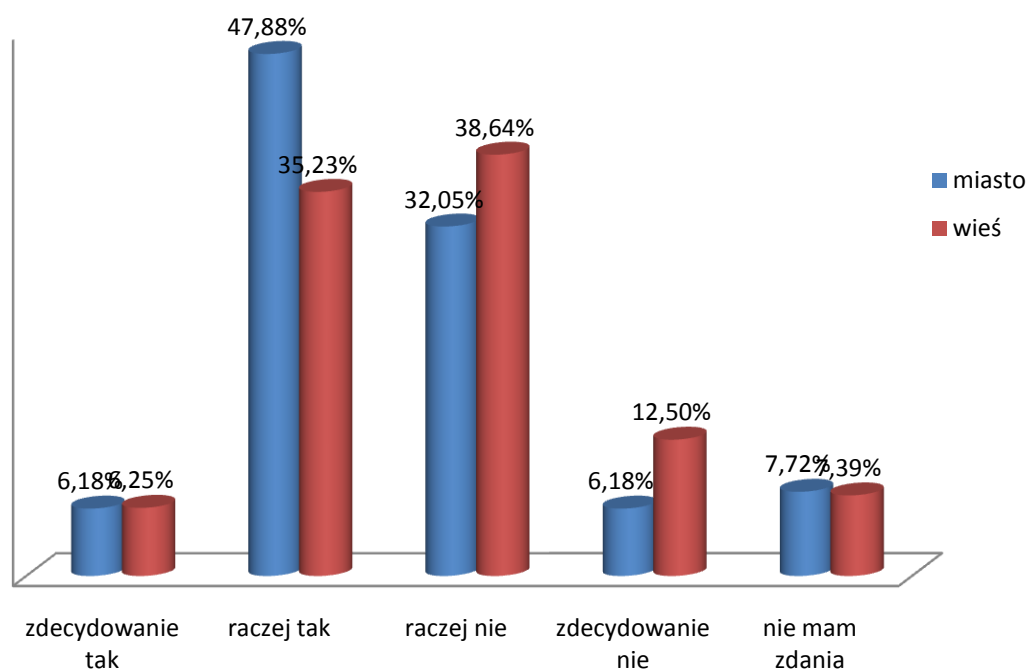
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Zastosowanie kontraktu socjalnego z podziałem na gminy miejskie i wiejskie.

Tabela 4. Zastosowanie kontraktu socjalnego w ujęciu procentowym.

zastosowanie kontraktu socjalnego w pracy	typ ośrodka		razem
	Gmina miejska	Gmina wiejska	
tak	62,33%	37,66%	100%
nie	48,21%	51,79%	100%

Na przedstawionej powyżej tabeli możemy zauważyć, że 62,33% wszystkich kontraktów zawieranych jest w gminach miejskich bądź miejsko-gminnych, natomiast na terenach wiejskich odsetek ten stanowi 37,66%.

Wykres 25. Ocena przydatności kontraktu socjalnego wg typu ośrodka.

Wyniki zaprezentowane na powyższym wykresie pokazały nam fakt, iż kontrakt socjalny jako narzędzie pracy pracownika socjalnego jest bardziej przydatne w ośrodkach miejskich. 47,88% respondentów wskazało na odpowiedź *raczej tak*, natomiast na *zdecydowanie tak* wskazało 6,18% badanych, (łącznie 54,06%). Natomiast ponad połowa

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

pracowników socjalnych z ośrodków wiejskich uważa, że kontrakt socjalny jest raczej nieprzydatnym narzędziem pracy (38,64%) bądź zdecydowanie nie przydatnym (12,5%).

Roboty publiczne i prace społeczno użyteczne

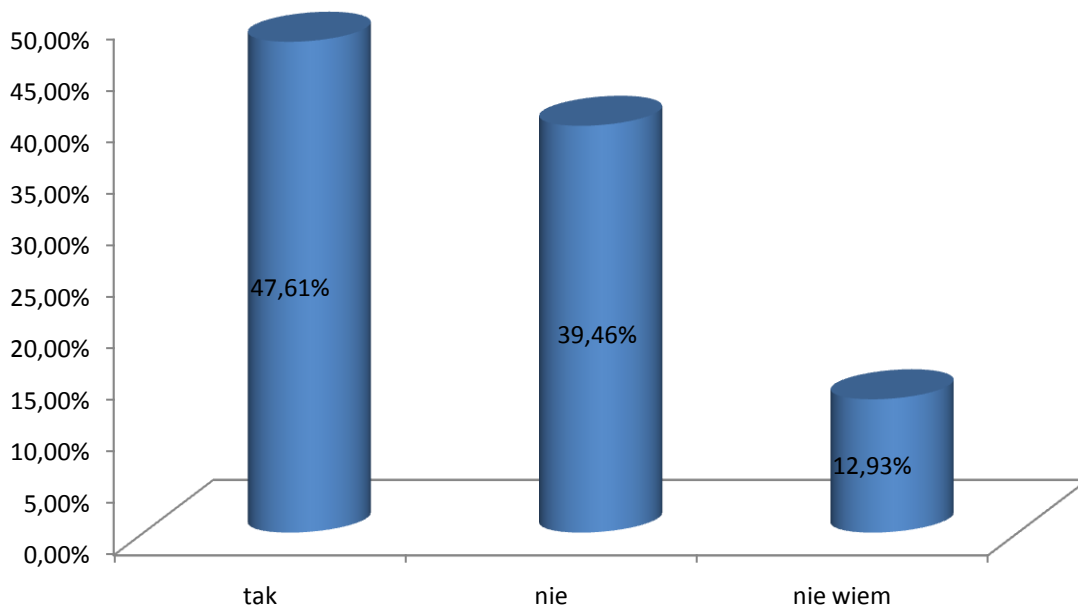
Tabela 5. Odsetek klientów pomocy społecznej kierowanych do prac społeczno-użytecznych oraz do prac publicznych.

Czy klienci pomocy społecznej kierowani są do prac społeczno użytecznych lub prac publicznych	prace społeczno użyteczne			prace publiczne		
		wieś	miasto		wieś	miasto
tak	70,78%	34,52%	65,48%	68,25%	39,20%	60,80%
nie	29,22%	54,69%	45,31%	31,75%	42,14%	57,86%

Zdecydowana większość ankietowanych stwierdziła, że ich klienci kierowani są do prac społeczno- użytecznych oraz prac publicznych, odpowiednio 70,78% oraz 68,25%. Częściej podopieczni kierowani są do tego rodzaju prac w ośrodkach miejskich. Z pośród osób skierowanych do prac społeczno użytecznych 65,48% stanowili klienci miejskich ośrodków pomocy społecznej. Podobna sytuacja ma miejsce w odniesieniu do prac publicznych, w tym przypadku odsetek osób skierowanych do tego typu prac wynosi 60,8%.

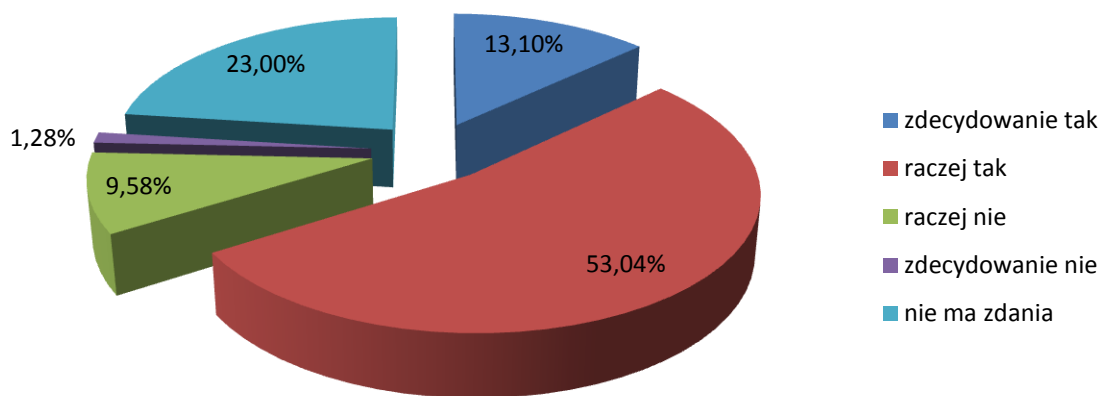
7. WSPÓŁPRACA OŚRODKÓW POMOCY SPOŁECZNEJ Z INSTYTUCJAMI AKTYWNEJ INTEGRACJI, ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI ORAZ INNymi PODMIOTAMI

W ankiecie znajdowały się pytania dotyczące współpracy OPS z instytucjami, organizacjami aktywnej integracji, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami w ramach działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych. Respondenci mieli ocenić poziom współpracy pomiędzy tymi podmiotami oraz wskazać wspólne działania mające na celu ograniczenie problemów społecznych w życiu mieszkańców.

Wykres 26. Funkcjonowanie instytucji aktywnej integracji.

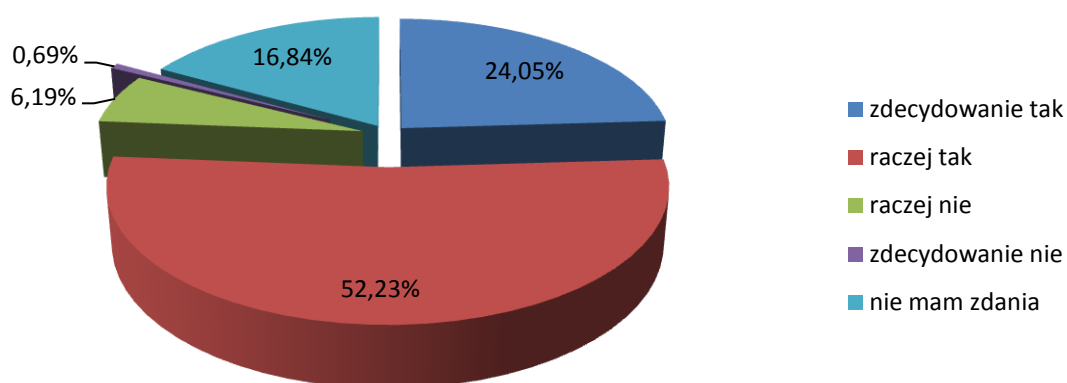
Na pytanie czy na terenie Pani/Pana gminy funkcjonują instytucje aktywnej integracji 47,74% ankietowanych odpowiedziało, że *tak*; 39,43% że *nie*; natomiast 12,83% nie wie czy takie instytucje funkcjonują na terenie gminy w której pracują.

Wykres 27. Ocena przydatności instytucji aktywnej integracji w procesie ograniczania zjawiska ubóstwa i wykluczenia społecznego.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

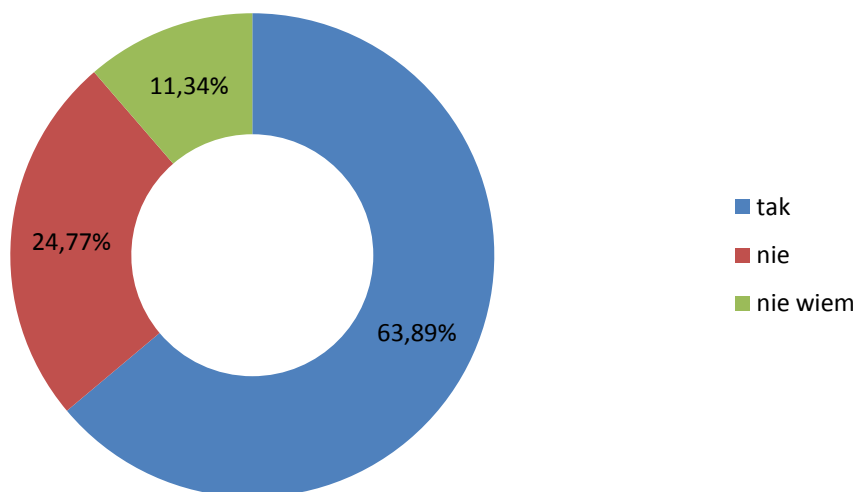
Ponad połowa (53,04%) respondentów, którzy potwierdzili istnienie instytucji aktywnej integracji na terenie swojej gminy uważa, że działalność takich instytucji raczej może przyczynić się do ograniczenia zjawiska ubóstwa i wykluczenia społecznego. 13,1% uważa, że zdecydowanie może się przyczynić, natomiast 10,86% ankietowanych uważa że takie organizacje zdecydowanie lub raczej nie przyczyniają się do ograniczania zjawiska ubóstwa i wykluczenia społecznego. 23% osób ankietowanych nie miało zdania na ten temat.

Wykres 28. Potrzeba powstania instytucji aktywnej integracji.

Respondenci, którzy udzielili odpowiedzi na *nie* (24,05%) uważają, że powstanie takich instytucji zdecydowanie jest potrzebne, 52,23% ankietowanych uważa, że raczej jest potrzebne, niecałe 7% osób ankietowanych sądzi, że takie instytucje są raczej bądź zdecydowanie niepotrzebne. 16,84% badanych nie ma zdania na ten temat.

Kolejny blok pytań dotyczył współpracy OPS z organizacjami pozarządowymi, które poprzez swoją działalność statutową przeciwdziałają ubóstwu i wykluczeniu społecznemu.

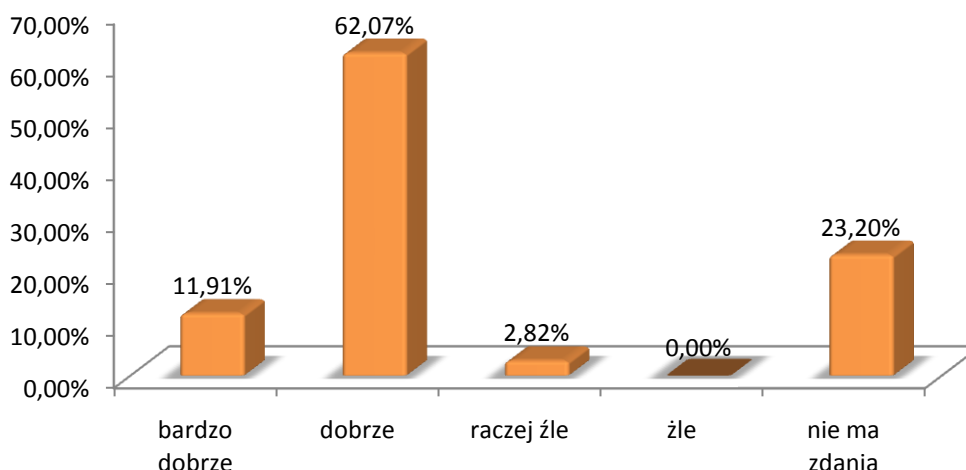
Wykres 29. Funkcjonowanie organizacji pozarządowych.

Na pytanie o funkcjonowanie organizacji pozarządowych na terenie gminy 63,89% ankietowanych odpowiedziało, że takie organizacje funkcjonują, 24,77% odpowiedziało, że *nie*. Natomiast 11,34% nie wie czy takie organizacje istnieją.

Z wszystkich istniejących organizacji 71,38% funkcjonuje w gminach miejskich bądź miejsko-wiejskich, natomiast w gminach wiejskich odsetek ten wynosi 28,62%.

Zdecydowanie przeważająca część pracowników socjalnych pozytywnie ocenia działalność organizacji pozarządowych. 11,91% respondentów wskazało na odpowiedź *bardzo dobrze*, natomiast na odpowiedź *dobrze* wskazało 62,07%. Tylko 2,82% ankietowanych *raczej źle* ocenia pracę tych organizacji. Żadna z ankietowanych osób nie wskazała na odpowiedź *źle*. Natomiast 23,20% pracowników socjalnych nie ma zdania na ten temat.

74% ankietowanych wskazało, iż ośrodek w którym pracuje podejmuje wspólne działania z organizacjami pozarządowymi, 14,1% uważa, że takie działania nie są prowadzone, natomiast 11,9% nie wie o tego typu przedsięwzięciach.

Wykres 10. Ocena wspólnie podejmowanych działań z organizacjami pozarządowymi.

73,98% respondentów dobrze lub bardzo dobrze ocenia współpracę przy realizacji wspólnych projektów, stan ten odzwierciedla 62,07% wskazań dla oceny dobrej oraz 11,91% wskazań dla oceny bardzo dobrej. Raczej źle tę współpracę ocenia tylko 2,82% ankietowanych, natomiast nikt z ankietowanych nie ocenia tej współpracy jako złej. 23,2% pracowników socjalnych nie ma zdania na ten temat.

W przeważającej części współpraca ta polega na organizowaniu dożywiania osób bezdomnych, oraz organizowaniu przedsięwzięć których głównymi odbiorcami są dzieci np.: paczki na Mikołaja, Dzień Dziecka, organizowanie kolonii oraz letniego i zimowego wypoczynku.

Ocena współpracy OPS z instytucjami w kontekście rozwiązywania problemów społecznych.

Tabela 6. Współpraca z instytucjami w kontekście rozwiązywania problemów społecznych.

Instytucja	Bardzo Dobra	Dobra	Dostateczna	Mierna	Brak współpracy
Szkoły	24,07%	59,49%	11,81%	5,24%	1,39%
Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie	13,21%	51,49%	25,74%	8,20%	1,36%
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej i Zdrowotnej	14,99%	47,67%	16,46%	7,62%	13,6%
Wydział Polityki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego	23,54%	52,67%	8,98%	6,07%	8,74%
Urzędy Pracy	20,23%	49,09%	22,50%	6,37%	1,82 %
Policja	20,23%	51,23%	20,45%	6,52%	1,57%
Sąd	11,33%	56,89%	19,56%	8,59%	3,33%

Z przedstawionej powyżej tabeli wynika, że pracownicy socjalni współpracę z instytucjami w zdecydowanej większości oceniają jako dobrą lub bardzo dobrą. Najwyżej została oceniona współpraca ze szkołami – 59,49% wskazań na ocenę dobrą i 24,07% wskazań na ocenę bardzo dobrą. Ocenę mierną najczęściej wystawiano sądom - 8,89%. 13,26% respondentów wskazało na brak współpracy z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej i Zdrowotnej.

Aktywność współpracy pracowników socjalnych z innymi instytucjami rozpatrywać należy w kontekście ustawowych kompetencji tych jednostek i zasięgu ich realizacji. Pracownicy socjalni realizując swoje zadania w rejonach opiekuńczych, najczęściej współpracują z instytucjami takimi jak szkoły, policja, pcpr. Należy podkreślić, iż instytucje te w swoim zakresie działania posiadają narzędzia mające bezpośredni wpływ na przebieg sprawy oraz jakość pracy socjalnej kierowanej do klienta. Prawidłowością jest wysoko oceniana współpraca z instytucjami na poziomie lokalnym (gminnym). Należy wnioskować, iż problemy pomocy społecznej rozwiązywane są wieloaspektowo i interdyscyplinarnie.

Dostrzeganym obszarem współpracy pracowników socjalnych z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej i Zdrowotnej są szkolenia kadry instytucji pomocy i integracji społecznej. Z przedstawionych wcześniej danych dotyczących szkoleń wynika, iż pracownicy socjalni często z nich korzystają, a także doceniają ich jakość, która przekłada się na podniesienie poziomu wykonywanych zadań.

PODSUMOWANIE

Przeprowadzone badania ankietowe miały na celu postawienie wstępnej diagnozy ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz innych problemów społecznych z punktu widzenia pracowników socjalnych. Potwierdzonych zostało szereg hipotez postawionych w badaniu, uzyskano również wiele istotnych danych dotyczących przedmiotu badania. Opinie pracowników socjalnych województwa świętokrzyskiego, zawierają szereg istotnych kwestii, które wymagają szerszej analizy oraz podjęcia dalszych badań i analiz.

Wnioski :

- W województwie świętokrzyskim zawód pracownika socjalnego wykonują głównie kobiety 95,65%, odsetek mężczyzn w tym zawodzie to 4,35%.
- Ponad ¼ pracowników socjalnych w województwie świętokrzyskim pracuje w gminnych ośrodkach pomocy społecznej.
- Pracownicy socjalni województwa świętokrzyskiego stanowią grupę posiadającą duże doświadczenie zawodowe - 28,86% posiada ponad 20 letni staż w zawodzie, 28,40% posiada staż mieszczący się w przedziale 11-20 lat.
- Niemal połowa pracowników socjalnych województwa świętokrzyskiego posiada wykształcenie wyższe magisterskie - 49,95%, 12,02% posiada wykształcenie wyższe zawodowe (licencjat).
- Niespełna połowa, 48,12% pracowników socjalnych woj. świętokrzyskiego nie posiada dodatkowych kwalifikacji w zawodzie pracownika socjalnego.
- Pracownicy socjalni chętnie korzystają ze szkoleń podnoszących kwalifikacje, ponad połowa z nich 54,54% deklaruje, że w ostatnich dwóch latach uczestniczyli w szkoleniach od 2-5 razy, 19,9% -6-9 razy, 17,69%- jeden raz a 7,86 więcej niż 10 razy. Niespełna 90% uczestników tych szkoleń uważa, że podnoszą one jakość wykonywanej pracy.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- Niemal połowa z ankietowanych 49,53% pracuje na stanowisku pracownik socjalny, 26,49% starszy pracownik socjalny, 19,71 specjalista pracy socjalnej, 4,14% starszy specjalista pracy socjalnej.
- Poziom satysfakcji z wykonywanej pracy został oceniony przez pracowników jako średni, 75% to suma wskazań na oceny 2 i 4 na skali.
- Pracownicy socjalni oceniają prestiż wykonywanego zawodu jako niski, 56% wskazań to suma odpowiedzi 1 i 2, zaledwie 2,27 oceniło prestiż zawodu na 5.
- Dominujące problemy społeczne to według pracowników socjalnych: alkoholizm, ubóstwo, niepełnosprawność.
- Powody wykluczenia społecznego to według pracowników socjalnych: bezrobocie 34,59%, alkoholizm 29,66%, ubóstwo 21,71%, niepełnosprawność 8,68%.
- Rodziny wielodzietne to według pracowników socjalnych grupa społeczna najbardziej zagrożona zjawiskiem ubóstwa.
- 92% pracowników socjalnych potwierdza, iż ich gmina posiada strategię rozwiązywania problemów społecznych.
- Ponad 80% respondentów ocenia, iż strategia jest zdecydowanie bądź częściowo zgodna z potrzebami pomocy społecznej.
- Pracownicy socjalni uważają, iż pomoc społeczna jest raczej skuteczna, twierdzi tak około 60% ankietowanych. Skuteczność pomocy społecznej wyżej oceniają pracownicy ośrodków miejskich.
- Ponad 40% pracowników socjalnych deklaruje, że na pracę socjalną poświęca 40-60% swego czasu pracy.
- Przyczyny ograniczające pracę socjalną to według ankietowanych głównie „biurokracja”.
- 87% pracowników socjalnych deklaruje, że korzysta w swojej pracy z narzędzia jakim jest kontrakt socjalny, najwięcej osób korzystających z kontraktu socjalnego to osoby w przedziale wiekowym 41-50 lat, pracownicy zatrudnieni w ośrodkach miejskich lepiej oceniają przydatność kontraktu socjalnego.
- Niespełna połowa (47,74%) pracowników socjalnych potwierdza, że na terenie ich gmin funkcjonują instytucje aktywnej integracji, respondenci oceniają, że funkcjonowanie takich instytucji raczej może przyczynić się do ograniczania zjawiska ubóstwa i wykluczenia społecznego.
- 63,8% ankietowanych potwierdza funkcjonowanie organizacji pozarządowych na terenie gmin.

73% pracowników socjalnych pozytywnie ocenia działalność tych organizacji. Większość respondentów deklaruje, iż ośrodek podejmuje wspólne działania z organizacjami pozarządowymi.

- Współpracę z instytucjami w kontekście rozwiązywania problemów społecznych pracownicy socjalni ocenili jako dobrą lub bardzo dobrą.

Rekomendacje

1. Należy podjąć kolejne badania, których celem powinno być określenie obiektywnego stanu zjawisk i problemów, które zostały zasygnalizowanych m.in.:
 - Przyczyny trudności związanych z realizacją pracy socjalnej.
 - Dominujących problemów społecznych.
 - Współpracę z instytucjami.
 - Działalności instytucji ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim oraz współpracę pracowników socjalnych z tymi instytucjami.
 - Powody ograniczenia stosowania kontraktów socjalnych (szczególnie w ośrodkach gminnych).
2. Należy organizować spotkania i konferencje promujące nowe rozwiązania w pracy socjalnej oraz upowszechniać dobre praktyki.
3. Należy upowszechniać działania doradcze, szczególnie w gminach w których w dużym nasileniu występują problemy społeczne.
4. Należy monitorować sytuację w zakresie potrzeb szkoleniowych pracowników socjalnych w województwie świętokrzyskim.
5. Należy kierować działania szkoleniowe i promocyjne przede wszystkim do ośrodków, gdzie stwierdzono zbyt małą liczbę pracowników socjalnych jak również do ośrodków w gminach w których w dużym nasileniu występują problemy społeczne.

Spis map

Mapa 1. Województwo Świętokrzyskie po reformie w 1999 r.....	12
Mapa 2. Stopa bezrobocia w Polsce według województw. Stan w dniu 31 grudnia 2008 r.....	14

Spis wykresów

Wykres 1. Pracownicy socjalni województwa świętokrzyskiego wg płci	18
Wykres 2. Pracownicy socjalni województwa świętokrzyskiego wg wieku.....	19
Wykres 3. Pracownicy socjalni województwa świętokrzyskiego wg typów OPS.....	20
Wykres 4. Pracownicy socjalni województwa świętokrzyskiego wg stażu pracy.....	20
Wykres 5. Pracownicy socjalni województwa świętokrzyskiego wg poziomu wykształcenia.....	22
Wykres 6. Dodatkowe kwalifikacje pracowników socjalnych województwa świętokrzyskiego	22
Wykres 7. Dodatkowe kwalifikacje pracowników socjalnych województwa świętokrzyskiego a miejsce wykonywanej pracy	23
Wykres 8. Uczestnictwo pracowników socjalnych w szkoleniach w ostatnich dwóch latach	24
Wykres 9. Wpływ szkoleń na jakość wykonywanej pracy w opinii pracowników socjalnych województwa świętokrzyskiego	25
Wykres 10. Pracownicy socjalni województwa świętokrzyskiego wg zajmowanych stanowisk	26
Wykres 11. Ocena satysfakcji z wykonywanej pracy przez pracowników socjalnych województwa świętokrzyskiego	28
Wykres 12. Ocena prestiżu wykonywanego zawodu przez pracowników socjalnych województwa świętokrzyskiego	29
Wykres 13. Deklaracje pracowników socjalnych o ponownym wyborze zawodu	30
Wykres 14. Deklaracje pracowników socjalnych województwa świętokrzyskiego wg miejsca wykonywania pracy	31
Wykres 15. Dominujące problemy społeczne wg pracowników socjalnych województwa świętokrzyskiego	33

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 16. Powody wykluczenia społecznego wg pracowników socjalnych województwa świętokrzyskiego	34
Wykres 17. Skala problemu wykluczenia społecznego.....	35
Wykres 18. Grupy społeczne zagrożone zjawiskiem ubóstwa	36
Wykres 19. Zgodność gminnej strategii z potrzebami społecznymi	38
Wykres 20. Skuteczność pomocy społecznej w ocenie pracowników socjalnych	39
Wykres 21. Ocena skuteczności systemu pomocy społecznej przez pracowników socjalnych wg typu ośrodka.....	39
Wykres 22. Czas poświęcany na pracę socjalną w ujęciu %.....	41
Wykres 23. Procent pracowników socjalnych wykorzystujących w swojej pracy kontrakt socjalny	42
Wykres 24. Procent pracowników socjalnych wykorzystujący w swojej pracy kontrakt socjalny wg struktury wieku.....	42
Wykres 25. Ocena przydatności kontraktu socjalnego wg typu ośrodka.....	43
Wykres 26. Funkcjonowanie instytucji aktywnej integracji	45
Wykres 27. Ocena przydatności instytucji aktywnej integracji w procesie ograniczania zjawiska ubóstwa i wykluczenia społecznego	45
Wykres 28. Potrzeba powstania instytucji aktywnej integracji.....	46
Wykres 29. Funkcjonowanie organizacji pozarządowych	47
Wykres 30. Ocena wspólnie podejmowanych działań z organizacjami pozarządowymi	48

Spis tabel

Tabela 1. Wykształcenie a stanowisko zajmowane przez pracowników socjalnych województwa świętokrzyskiego	26
Tabela 2. Czy gmina posiada strategię rozwiązywania problemów społecznych.....	37
Tabela 3. Planowane działania na terenie gminy w związku z trwającym europejskim rokiem ubóstwa i wykluczenia społecznego.....	40
Tabela 4. Zastosowanie kontraktu socjalnego w ujęciu procentowym.....	43
Tabela 5. Odsetek klientów pomocy społecznej kierowanych do prac społeczno- użytecznych oraz do prac publicznych	44
Tabela 6. Współpraca z instytucjami w kontekście rozwiązywania problemów społecznych	49

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

